

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका

आनन्द भूमि

The Ananda Bhoomi

वर्ष ३३ अंक ३ आषाढपूर्णिमा (गुरुपुर्णिमा)

रु. १५/-

आनन्दकुटी बूद्धि

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका

ब.सं. २५४९ ने.सं. ११२५ असारपुन्हि २०६२, आषाढपूर्णिमा

वर्ष ३३ अंक ३

The Ananda Bhoomi A Buddhist Monthly:

Year. 33 No. 3

बौद्ध वचन

तज्ज्ञ कम्मं कतं साधु – यं कत्वा नानुतप्पति ।
यस्स पतीतो सुमनो – विपाकं पटिसेवति ॥

जुन कामको फल भोग गर्दा पछुतो गर्नु पर्दैन तथा चित्त
प्रसन्न रहन्छ, सज्जनले त्यस्तो काम गर्नु पर्छ ।

That deed is selfish which brings remorse and
suffering its wake. But good is that deed which brings
no remorse, only happiness in its wake.

कायालिय ठेगाना

आनन्दकुटी विहार गुथि

पोष्ट बक्स : ३००७, आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू
फोन : ४२७९४२०, फ्याक्स : ४२२८०९७
ई-मेल : anandkuti@mail.com

वार्षिक रु. ७५०/-

एकप्रति रु. १५/-

वार्षिक ग्राहक बढी सहयोग गरी

विषय सूची

१) सम्पादकीय	-	२
२) पाठक प्रतिक्रिया	-	३
३) वर्तमानमा बुद्धधर्मको उपादेयता -छत्रराज शाक्थ	-	४
४) मान्डेजातिले गरिआएका पाँच ठूला भूलहरु.....	-डा. गणेश भाली	५
५) बुद्धधर्ममा देखापरेका विकृति र. विचलनहरु.....	-डा. सनुभाई डाँगेल	१०
६) चुनौति र सम्भावित उपलब्धिहरु	-हिमलाल घिरे	१३
७) बालमञ्च	-	१५
८) बौद्ध दृष्टिकोण असारपुन्हिया महत्व	-नीलशेखा वज्राचार्य	१६
९) Our Cultural Heritage	-Pramila Manandhar	१७
१०) Updated Theravada Records in Present Nepal	-Kondanya	१८
११) Vassa: The great Buddhist tradition	-Bhikkhu Sangharakshit	२३
१२) Overcoming Greed	-Ven. Master Hsing Yun	२५
१३) बौद्ध गतिविधि	-	२७

आवरण पृष्ठ

आषाढपूर्णिमाका दिन संयोग परेका भगवान् बुद्धको
जीवनका विभिन्न घटनाहरूसँग सम्बन्धित चित्रहरू
(सिद्धार्थकुमार गर्भप्रवेश, महाभिनिष्करण तथा
मृगदावनमा धर्मचक्रप्रवर्तन)

बोपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका

संघर्षभूमि

निर्देशक

मिश्र कुमारकाशय प्रमाणी स्थानीय

सल्लाहकार

मिश्र जानपूर्णिक महास्थानीय
तीर्थनारायण मानन्दर

सरपादक

मिश्र धर्मभूमि

प्रबन्ध सरपादक

संघरत्न शाक्य

ट्यूवरस्थापक

डा. अनूप श्रेष्ठाचार्य

सहयोगी

श्रा. प्रजारत्न / श्रा. अशोक

आर्थिक ट्यूवरस्थापक

माणिकरत्न शाक्य

विशेष सहयोगी

विभुवनधर तुलाधर

सहयोगी

माणिकरत्न तुलाधर

- सहयोगी

बुद्धजयन्ती समारोह समिति (श्रीध.), मिश्र मैत्री महास्थानीय (लुमिनी), अ. इन्द्रवती, नरेश वज्राचार्य (वुट्टवल), सुनकेशरी श्रेष्ठ (वनेपा), सत्यना शाक्य, उर्मिला महर्जन, सरिता अवाले, सर्जु वज्राचार्य (पाल्पा), उत्तम बुद्धाचार्य (पोखरा), याम शाक्य (बेनी), कृष्णप्रसाद शाक्य (वागलुङ), शेखर शाक्य (नारायणगढ़)

कर्त्तव्यठर सञ्ज्ञा

तथा

आवरण सञ्ज्ञा

नसना कम्प्युटर संस्कृति, ४२४७०६५

वृद्धांगन

सुप्रवाह प्रकाशन प्रा. लि., ४२८०६१४

प्रकाशक

आनन्दकूटी विहार गुथि
आनन्दकूटी विहार, स्वयम्भू

सम्पादकीय

सुख समृद्धिको बाटो

वैशाखपूर्णिमाको दिन जसरी गौतम बुद्धको जीवनीसँग सम्बन्धित विभिन्न तीन घटनाको संयोग परेको थियो, त्यही प्रकारले आषाढपूर्णिमा (गुरुपुन्हि) मा सिद्धार्थ गौतमको बुद्धको जीवनीका विभिन्न महत्त्वपूर्ण पाँचवटा घटनाहरूको संयोग परेकोले बौद्ध जगतमा यस पूर्णिमाको विशेष महत्त्वपूर्ण स्थान रहिआएको छ । विशेषतः सिद्धार्थकुमारले बोधिज्ञान पश्चात् पञ्चभद्रवर्गीयलाई प्रथम उपदेश दिनुभएको हुनाले यस पूर्णिमालाई धर्मचक्रप्रवर्तनदिवसको रूपमा पनि मानिआएको छ । लोककल्याण र लोकहितबाट ओतप्रोत सोही उपदेशका कारण पच्चीससय वर्षदेखि वर्तमान समयसम्म पनि बौद्ध धर्मको त्यति नै महत्त्व रहिआएको पाईन्छ ।

मानव जगतले दीर्घ रूपमा हित र सुख प्राप्ति गर्ने हो भने आफूमा भएका विकारलाई पहिचान गरी त्यसलाई त्याग्नुपर्ने कुरा उहाँको उपदेशमा समावेश छ । उहाँले मानिसलाई मानिस भएर जिउन सिकाउनु हुन्छ । कुनै अलौकिक तथा चमत्कारी क्रियाकलाप सिकाउनु भएन । मानिसलाई सुख हुने तथा दुःख हुने कुनै बाहिरी कारणले नभै आफ्नै चित्तको कारणले सुख तथा दुःख हुने हुनाले मानिसलाई परनिर्भर्स्तावाट स्वावलम्बी बन्ने शिक्षा दिनुभएको छ । त्यस्तै कुनै पनि घटनाको कारण हुन्छ, बिना कारण कुनै पनि घटना घटित नहुने हुनाले मानिसको पनि दुःखको कारण पत्ता लगाई त्यसको निवारण पनि देखाइदिनु भएको छ । उहाँको शिक्षामा कुनैपनि अतिबाट टाढा हुन तथा मध्यममार्गको अवलम्बनमा जोड दिइएको छ । मानिसले जहिले पनि अर्काको दोष देखाउने तथा आफ्नो कर्तव्यबाट टाढा भाग्न खोज्नाको कारणले नै नेपाललगायत विश्वमा नै हिंसा तथा द्वन्द्वको वातावरण फैलाइएको हो । तसर्थ आफूले के गरे के गरिन भनी आत्मालोचना गर्न, बानी बसालेमा धेरै हदसम्म समाजलाई शान्तिको मार्गमा डोन्याउन मदत पुर्नजाने थियो । आजको दिनले उहाँ तथागत बुद्धले देखाउनु भएको चतुरार्य सत्य तथा आर्यअष्टाङ्गिक मार्गलाई अनुशरण गरी मानवजगतमा सुख, समृद्धि कायम राख्ने कार्यमा सबैलाई प्रेरणा मिलोस् यही नै हाम्रो शुभकामना ।

पाठक प्रतिक्रिया

रोचक सामग्रीलाई निरन्तरता दिइयोस् ।

विगत तीन दशकदेखि प्रकाशित हुै आइरहेको नेपालको जेठो बौद्धमासिक पत्रिकाको भूमिका बौद्धजगतको लागि महत्वपूर्ण रहिआएको सर्वविदितै छ । हाल नयाँ स्तम्भको रूपमा बालमञ्च समावेश गरिनाले बालबालिकालाई पनि यसले आकर्षित पार्न सफल भएको छ । यसैगरी गत केही अंकमा विश्वमा घटेका

विभिन्न रोचक घटना तथा हाम्रो समाजमा भएका अनुकरणीय कार्यहरू पनि समावेश गर्नाले यस पत्रिकाको महत्व अझ बढ्न गएको छ । तर यसलाई निरन्तरता नदिएको खल्लो लागेको छ । तसर्थ आगामी अंकदेखि त्यस्ता खालको सामग्रीहरू पुनः समावेश गर्नको लागि विनम्र अनुरोध छ । साथै प्रत्येक पूर्णिमाको दिन उपत्यकाका समस्त विहारमा आइपुरने गरी पूर्णिमाभन्दा दुइ-तीन दिन अगावै प्रकाशित गर्ने व्यवस्था हुन सकेमा सुनमाथि सुगन्ध हुनजाने थियो । भवतु सब्ब मंगलं ।

हेमरत्न वज्राचार्य
काठमाडौं ।

SKYWORTH MULTI MEDIA

- *Surround sound system
- *Full multisystem with secam
- * LG picture tube
- *PCB sanyo 3y12
- *Child Lock
- *AV stereo
- *Full function Remote control

5 Years
Warranty

SKYWORTH

COLOR TELEVISION

KIRARA
APPLIANCES

TOYO AC

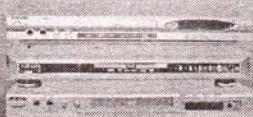

GAS STOVE

RICE COOKER

CD/VCD/DVD/MP3

Shower Bath

Marketed by: **KIRARA ELECTRONICS NEPAL**
Fax: 4228401. Email: Kirara@vianet.com.np

वर्तमानमा बुद्ध धर्मको उपादेयता

- छत्रराज शावय, ताजसेन

यस धरतीमा मानवजातिको पदार्पण भएपछि कन्दमूल खाएर, शिकार गरेर जीविका गर्दै धुमन्ते जीवन बिताउदै हजारौ वर्ष अधिसम्म आइपुरदा पृथ्वीको विभिन्न भागमा उच्चस्तरको मानव सभ्यता निर्माण हुनपुगेको छ । चीनको हवांगहो र यांगसिक्वाङ्ग नदी मैदानमा विकसित चीन सभ्यता भारतवर्षको सिन्धु-गंगा नदी मैदानको सभ्यता, इजिप्टको नील नदी मैदानको सभ्यता र मेपिस्कोको माया सभ्यता आदि विश्व मानव सभ्यतामा ज्यादै महत्त्वपूर्ण सभ्यताको रूपमा विकसित भएको हामी पाउँदैछौ । तीनदेखि पाँचहजार वर्षअघि इजिप्टमा विकास भएको पिरामिड र ममी सभ्यताले वर्तमान मानव जातिलाई धेरै कुरा दिएको छ, सिकाएको छ । त्यस्तै २५०० वर्षअघि चीनले रकेटसम्बन्धि प्राविधिक ज्ञानको अविष्कार गरिसकेको थियो । हाम्रो पुरुले गरेको पुरुषार्थ आज आएर अझै पनि रहस्यमय भएको छ, अध्ययन र अनुसन्धानको विषय भएको छ ।

यसरी मानवजातिले आज विश्वमा भौतिक एं आध्यात्मिक विकास महत्त्वपूर्ण रूपमा गरेको छ । भौतिक विकास एक प्रकारले चरम सीमामा पुगेको छ । मानिसको लबाई खावाई, रहन-सहन, भेषभूषा, भाषा-साहित्य आदिको विकास यथेष्ट भएको छ । संसारमा सडक, रेल, जल र हवाई यातायातको विकास यति भएको छ कि केही घटानमा नै ऊ विश्वको एक कुनावाट अर्को कुनामा पुगन सकदैछ । अझ चन्द्रमा र अन्य ग्रहको पनि यात्रा गर्दैछ । २१औं शताब्दीको शुरुसम्म आइपुरदा रेडियो, टि.भी., कम्प्युटर, इमेल, मोबाइल जस्ता इलेक्ट्रोनिक्स सञ्चार माध्यमले विश्व सांघरिएर एउटा सानो कोठाभित्र आइपुगेको छ । राष्ट्रको आर्थिक विकास तीव्र भई प्रति व्यक्ति आय अत्यधिक हुन गई रहन सहनको स्तर एकदमै उच्च भएको छ । यी सबै भौतिक विकासले के मानिसको जीवनमा सुख-शान्ति वास्तविक रूपमा ल्याएको छ त ? यो गम्भीर चिन्तनको विषय भएको छ ।

वर्तमान अवस्थामा एकातर्फ भौतिक, आर्थिक, सामाजिक एं राजनैतिक विकास पर्याप्त भएको देखिन्छ, भने अर्कोतर्फ मानिसले परिवारदेखि विश्वसम्म अनेकौं समस्या भेल्नु पर्दा मानिसको जीवन दुःखमय, अशान्तमय बन्नगएको छ । परिवारमा बाबु-आमा, दाजुभाइ, छोराछोरीहरू र लोग्ने-स्वास्नीको बीचमा साना-साना कुराहरूमा पनि स्वार्थवश वादविवाद, झगडा हुन गई पारिवारिक जीवनबाट सुख-शान्ति टाढा हुन गएको छ ।

समाजमा चोरी डकैती, हिसा, बलात्कार, झगडा आदिले सामाजिक जीवन कष्टकर बन्दै गएको छ । त्यस्तै, हाम्रो राष्ट्रमा

विद्रोह, द्वन्द्व, हत्याहिंसा, भ्रष्टाचार, चेलीबेटी बेचविखन, नैतिक मूल्य र मान्यताको छास, राजनैतिक क्षेत्रमा विभिन्न समस्या, माओवादी समस्या, भय त्रास र असुरक्षाको बातावरणले जड गाडेको छ । यति मात्र होइन विश्वमा नै विभिन्न देशहरूको बीच सीमा युद्ध, पश्चिमेली विकसित राष्ट्रहरूले एसिया र अफिकाका गरीब राष्ट्रलाई दबाई शोषण गरिरहेका छन् । विश्वमा विभिन्न मुलुकहरूमा आतङ्कावादको समस्या उग्रल्पमा देखापैदैछ । कैयौं राष्ट्रले आफ्नो सुरक्षा गर्ने सोचमा अत्याधुनिक अस्त्र-शस्त्र आणविक हतियारको विकास एं निर्माण गरेर भण्डार बनाउन अरबौं डलर वर्षीने खर्च गर्दैछ । राज्य सञ्चालन गर्ने सत्तामा बसेका व्यक्तिहरूको सोचाइमा अलिकति पनि असन्तुलन आएमा तेसो विश्वयुद्ध हुन बेर छैन । प्रथम विश्व युद्धमा दुई करोड तीस लाख र दोसो विश्व युद्धमा पाँच करोड पचास लाख मानिसहरूको मृत्यु भएको थियो । अब यो तेसो विश्व युद्ध भयो भने आणविक युद्ध हुनेछ, जसले वर्तमान मानव सभ्यतालाई नाश गरी हजारौ वर्ष पहिलेको अवस्थामा पुन्याउनेछ ।

यसरी वर्तमान अवस्थालाई नियाल्दा मानव जातिले परिवारदेखि विश्वसम्म अनेकौं समस्याहरू भेल्नुपरेको छ, दुःख कष्ट भोग्नु परेको छ । चारैतिर भय, त्रास, असुरक्षा, हिसा, युद्ध र अशान्तिको बातावरण देखापरेको छ ।

यो वर्तमान परिस्थितिमा परिवारदेखि विश्वसम्म शान्ति कायम गर्न, विभिन्न आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक र आध्यात्मिक क्षेत्रहरूमा व्यक्तिगत, संस्थागत, राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा अनगिन्ती प्रयासहरू भइसकेका छन्, भैरहेका छन् । व्यक्तिलाई आवश्यक कुराहरू गांस वास र लताकपडा, औषधीमुलो पर्याप्त मात्रामा प्राप्त नहुँदासम्म प्रारम्भिक चरणमा स्वयं सुखी बन्न सक्दैन र अरूको लागि पनि सुख शान्तिको कारण बन्न सक्दैन । अपितु समस्या र अशान्तिको कारण बन्न पुरदैछ । अतः व्यक्तिदेखि राष्ट्रसम्म आर्थिक आधारभूत आवश्यकता परिपूर्तिको लागि स्वयं र अन्यवाट प्रयास भइरहेका छन् । यही परिप्रेक्ष्यमा उत्तर-दक्षिण वार्ता (North-South Dialogue), दक्षिण-दक्षिण वार्ता (South-South Dialogue), नयाँ विश्व अर्थव्यवस्था (New World Economy Order) जस्ता नयाँ उपाय र प्रयासमा लागेका छन् ।

त्यस्तै सामाजिक असमान व्यवहार, अन्यायपूर्ण, शीषणपूर्ण व्यवहारको अन्त्य गर्न पनि विभिन्न संघ संस्था, सरकार र संयुक्त संघ आदि लागिरहेका छन् ।

युद्ध र अशान्तिको एउटा सशक्त कारण राजनैतिक कारण पनि हो । विभिन्न विवादको कारणबाट उत्पन्न राष्ट्र-राष्ट्रीयोंको वैरभाव र युद्ध, अशान्तिलाई निर्मूल गर्न विभिन्नस्तरमा प्रयास न भएको पनि होइन । दुई मुलकीयों सह-अस्तित्वको पञ्चशीलको सिद्धान्तअनुसार सम्झौता हुँछन् । सार्वभौम सत्ताको सुरक्षाको उद्देश्य अगाडि राखेर क्षेत्रीयस्तरमा सैनिक गठबन्धन भइरहेको छ, भनिन्द्र शान्ति कायम गर्नका लागि नै शक्ति सन्तुलन सिद्धान्त अपनाउदै आणविक हातहतियार होडमा विभिन्न राष्ट्रहरू सङ्लग्न छन् । एउटा राष्ट्रले आफ्नो राजनैतिक व्यवस्था सुदृढ गर्नुदेखि लिएर अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा विभिन्न निःशस्त्रीकरण सम्झौता आदिसम्म शान्तिकै लागि प्रयास गरेको दावा गर्दछन् ।

धर्म र अध्यात्मिकको क्षेत्रमा पनि बराबर राष्ट्रियदेखि अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा धार्मिक प्रवचन, समारोह, सत्संग, शान्ति होम, यज्ञ, विश्व धार्मिक सम्मेलन आदि भइरहेका छन् ।

उपरोक्त प्रयासहरूको बाबजूद पनि शान्ति स्थापना र स्थायित्व ल्याउन करिको सफलता हासिल गर्नसकेको छ, त्यो हाम्रो अगाडि छैरेछ । वास्तवमा भन्ने हो भन्ने, व्यक्ति, राष्ट्र र विश्व नै पहिले भन्ना बढी समस्यामा अल्फेको छ, त्रिसित छ, नयाँ-नयाँ समस्यासित जुनु परिहेको छ, सम्भावित विश्वयुद्धको भयले काँपिरहेको छ, र विश्व नै बढी अशान्त जस्तो लागदछ ।

उपरोक्त प्रयासहरूको केही न केही रूपमा प्रभाव न परेको होइन तर महत्वपूर्ण रूपमा फलदायी हुनसकेको छैन । त्यसो भएर नै यी हाम्रा आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक र अध्यात्मिक प्रयासहरू आवरणमूलक अथवा सतहमूलक अझ भन्न निःस्वार्थ सेवामूलक नहुँदा नै शान्ति हामीबाट भन्न-भन्न पर गइरहेको हुन सकदछ ।

बुद्ध धर्म दर्शनको अनुसार उपरोक्त समस्याहरू, दुःखकष्टहरू अर्थात् सम्पूर्ण परिस्थितिको मूल कारणहरू विश्लेषण गर्दा अहम भाव, वैरभाव र तृष्णा आदि नै देखापर्दछन् । मानिसभित्र रहेका राग, द्वेष, मोह, क्रोध, लोभ आदि क्लेशहरू नै मानवको समस्या, दुःखकष्टको जड, मूल कारण भएको छ । अतः भगवान् बुद्धबाट उपदेशित बुद्ध धर्मया दुःख कष्ट अशान्ति सम्पूर्ण समस्याको जडलाई केलाएर, चार आर्यसत्य, आर्य-अष्टाङ्गिक मार्ग, दुःख अनित्य अनात्मदर्शन, विपश्यना ध्यान, प्रतित्य समुत्पादको मार्ग अवलम्बनबाट दुःखबाट मुक्ति, सुख शान्ति प्राप्ति र निर्वाणमा अग्रसर हुन सक्ने मार्ग स्पष्ट भएको हुँदा वर्तमान विश्वमा बुद्ध धर्मको उपादेयता, उपयोगिता अत्यन्त महत्वपूर्ण भएको तथ्य स्पष्ट हुँच ।

सिद्धार्थ कुमारको जन्म नेपालको पावन भूमि लुम्बिनीमा आजभन्दा २६२९ वर्ष अधि भएको थियो । संसारमा दुःख पाइरहेका मानवलाई दुःखबाट मुक्ति दिलाउने मार्ग पत्ता लगाउने दृढ संकल्प गरी २९ वर्षको उमेरमा महाभिनिष्करण गर्नुभयो । अन्तमा ३५ वर्षको उमेरमा बुद्धगायाको बोधिवृक्ष मुनि विपश्यना ध्यानमार्गबाट बुद्धत्व ज्ञान प्राप्त गर्नु भई सम्यक सम्बुद्ध हुनुभयो ।

मैत्रियलाई

सर्वप्रथम सारनाथ मृगदावनमा पञ्चभट्टीयहरूलाई निर्वाण धर्मको उपदेश दिनुभई धर्मचक प्रवर्तन गर्नुभयो । तत्पश्चात् ४५ वर्षसम्म नेपाल र भारतको गाउँ नगर भ्रमण गर्नु भई धर्मोपदेश गर्दै, दुखी मानवलाई उद्धार गर्दै ८० वर्षको उमेरमा कुशीनगरमा महापरिनिर्वाण हुनुभयो ।

भगवान् बुद्धले धर्मचक प्रवर्तन गर्नु हुँदा दिनु भएका चार आर्यसत्य, आर्य-अष्टाङ्गिक मार्ग आदि धर्मोपदेश र जीवनको ४५ वर्षसम्म दिनुभएको सत्य उपदेशहरू नै बुद्धको महापरिनिर्वाण पछि बुद्धधर्मको रूपमा प्रचार प्रसार भयो । यो वास्तवमा निर्वाण (मोक्ष) तिर लैजाने मानव धर्म हो । यो धर्ममा आध्यात्मिक गहिरो पक्ष समावेश भएको छ । विपश्यना ध्यान वर्तमान विश्वमा प्रचलित विविध ध्यान साधनाहरू मध्ये निर्वाणमा पुऱ्याउन सक्ने सबभन्दा गहन ध्यानको रूपमा विश्वमा जानिछ । बुद्ध धर्मको सम्बन्धका वैज्ञानिक अल्बर्ट आइन्स्टाइन भन्नुहुँच 'आजको युगमा आधुनिक विज्ञानसंग मिल्ने कुनै धर्म छ भने त्यो हो बुद्ध धर्म ' । पश्चिमेली दार्शनिक वर्टेंड रस्सेल भन्नुहुँच 'इतिहासमा प्रज्ञा र धर्मको विषयमा ईसा मसिह (क्राइस्ट) भन्दामाथि राख्न योग्य पुरुष पनि छ, त्यो हो बुद्ध ' । त्यस्तै भारतका पूर्व प्रधानमन्त्री जवाहरलाल नेहरू भन्नुहुँच-

'शायद पुरानो इतिहासमा कहिले पनि बुद्धको शान्ति सन्देशको त्यति खाँचो परेको थिएन होला जित आजको पीडित र भट्टकिएको मावन समाजलाई छ ।'

उपरोक्त विश्वका महान् व्यक्तित्व, दार्शनिकहरूको भनाइबाट पनि वर्तमान अशान्तमय विश्वमा बुद्ध धर्मको उपादेयता किताको महत्वपूर्ण छ भन्ने कुरा कुरा स्पष्ट हुँच ।

व्यक्ति, समाजदेखि विश्वसम्म अशान्ति हुने कारक तत्त्व पनि व्यक्ति नै हो, साथै दुःख र अशान्ति भोग्ने पनि व्यक्ति नै हो । तसर्थ यदि हामीले हाम्रो समाज र विश्वमा सुख र शान्ति चाहन्न्दै भन्ने हामी व्यक्तिमा रहेका क्लेशहरू, अहंभाव, वैरभाव र तृष्णा हटाई बुद्ध धर्ममा उल्लेख भएका बुद्धका चित्त विशुद्धिकरणका उपदेश अनुसार ध्यानभावना अभ्यास गरेर हृदय परिवर्तन गर्नसकेको खण्डमा वर्तमान दुःख र अशान्तिलाई हटाई शान्ति र निर्वाण प्राप्त गर्न सक्ने कुरामा विश्वस्त हुन सकदछौं पहिलो त संसारमा दुःख कसरी हुँच र यसको अन्त हुन सकदछौं कि सकैदैन भन्ने कुरा बुम्भन चार आर्य सत्यअनुसार दुःख सत्य, दुःख समुदाय सत्य, दुःख निरोध सत्य र दुःख निरोधगामीनी मार्ग सत्य बुझेर जीवनमा अभ्यास गर्न जररी छ दुःखको मूल कारक तत्त्व तृष्णालाई नै त्यागन सकेमा दुःखको अन्त अवश्यभावी छ ।

दोस्रो, दुःख वा तृष्णालाई अन्त्य गर्न आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग अन्तर्गत शील खण्डको सम्यक वचन, सम्यक कर्मान्त, सम्यक आजीविका, समाधि खण्ड अन्तर्गत सम्यक व्यायाम, सम्यक स्मृति र सम्यक समाधि त्यस्तै प्रज्ञा खण्ड अन्तर्गत सम्यक दृष्टि र सम्यक संकल्प आठ वटा मार्गलाई बुझेर अभ्यास गर्नु ५

आवश्यक हुन्छ । यसको अभ्यासले मानिसमा वचन, कर्म, आजीविका सम्बन्धी शील पालना हुन गई ध्यान समाधि बलियो हुन गई दृष्टि र संकल्प शुद्ध हुन गई प्रज्ञा प्राप्तिले निर्वाण मार्गमा अगाडि बहन सकिने हुन्छ । तेयो बुद्धका उपदेश अनुसार अविधा र तृष्णाले गर्दा भ्रममा रहन गई लोकमा बारम्बार हामी जन्म मरण, पुनर्जन्मको भवचक्रमा घुमिरहने हुँदा दुःख भोग्नु परिहरेको छ । अतः प्रतित्य समुत्पादको सिद्धान्त अनुसार अविधाको कारणले संस्कार उत्पन्न हुन्छ, संस्कारले विज्ञान, विज्ञानले नामरूप, नामरूपले षडायतन, षडायतनले स्पर्श, स्पर्शले वेदना, वेदनाले तृष्णा, तृष्णाले उपादान, उपादानले भव, भवले जाति (जन्म) र जातिले जरामरण उत्पन्न हुन्छ ।

यसरी प्रतित्य समुत्पाद चक्र अनुलोम अथवा अवरोहको रूपमा घुम्दा भवचक्र पुरा भई जीवले दुःख भोग्नु पर्दछ । त्यही चक्रलाई प्रतिलोम (आरोहण) को रूपमा घुमाउन सफल भएको खण्डमा एक पछ, अर्को अङ्ग निरोध हुँदै धर्मचक्रको माध्यमबाट निर्वाण मार्ग साक्षात्कार हुन्छ ।

चौथो, हामीले हाम्रो जीवनमा, लोकमा सबै कुरा अनित्य भएको, दुःख भएको, र म र मेरो भन्ने त्यस्तो केही नभएको सत्य कुरालाई बुभन नसक्दा जीवन र लोकमा दुःख कष्ट र अशान्ति भोग्नु परेको छ । अतः समस्या समाधान गर्न बुद्धबाट उपदेशित 'दुःख, अनित्य र अनात्म दर्शन' नबुझी हुँदैन । यसको लागि विपश्यना ध्यान अभ्यास जरुरी छ ।

यसको अभ्यासले हाम्रो साढेतीन हातको कायाभित्र र बाहिर पनि दुःख भएको, सम्पूर्ण कुराहरू क्षण क्षणमा परिवर्तन हुने, अनित्य स्वभाव भएको र म र मेरो भन्ने अहंभाव नभई अनात्म भाव भएको यथार्थ रूपमा स्पष्ट हुन गई, अशान्तिको मूल जड अहंभाव वैरभाव साथै तृष्णा नाश भएर जाने हुन्छ । विपश्यना गर्दा जुन वेदना उत्पन्न हुन्छ, त्यसबाट तृष्णा उत्पन्न नगरी सबेदानालाई यथाभूत साक्षीभावले तटस्थ भावले दर्शन गर्नसकेको खण्डका तृष्णालाई प्रजाको मार्गमा मोड्न सकिन्छ । यही प्रजामार्गबाट नै निर्वाण साक्षात्कार हुन्छ ।

पाँचौं, भगवान् बुद्धले आफ्झो सम्पर्कमा आएका राजा, मन्त्री र सेनापतिहरूलाई जहिले पनि आदर्श, नैतिकता, अहिंसा, शान्तिको उपदेश दिनुभयो, जुन उपदेशको कारणले उहाँलाई तत्कालीन मगध, वैशाली जस्ता सोहू महाजनपद राज्यहरूको राजाहरूले ठूलो आदर सम्मान गर्दथे । बुद्धले राजाहरूलाई आदर्श राजा हुन, व्यवस्थित ढङ्गबाट राज्य सञ्चालन गर्न 'दश राजधर्म' को शिक्षा दिनु भएको थियो । जस अनुसार उदार भएर स्वार्थ त्याग्नु उच्च नैतिकता राख्नु, प्रजा वा नागरिकको भलाइको लागि आफ्झो सुखको त्याग गर्नु, इमान्दार हुनु, भद्र र दयालु हुनु, सादा जीवन विताउनु, राग, द्वेषबाट मुक्त हुनु अहिंसा धर्मपालन गर्नु, धैर्य राख्नु, शान्ति र एकता मेलमिलापको लागि जनमतलाई कदर गर्नु आदि

हुन । २५०० वर्षअघि बुद्धले दिनभएको यो 'दश राजधर्म' लाई वर्तमान विश्वमा राजनैतिक नेताहरू, राष्ट्रपति, राज्याध्यक्ष र राजाहरूले इमान्दारीपूर्वक पालन गरेर राज्य सञ्चालन गरेको खण्डमा प्रत्येक राज्यको सुख, शान्ति र समृद्धि हुन गई विश्व शान्ति स्थापना गर्न बल पुग्नजाने थियो ।

अन्तमा भगवान् बुद्धबाट उपदेशित पाली गाथालाई स्मरण गरै

नहिं वेरेन वेरानि, सम्मन्त्रिय कुदायन ।

अवेरेन च सम्मन्ति, एस धम्मो सनतनो ॥

अर्थात् रिसले वैरभाव शान्त हुँदैन । प्रेमभावले मात्र शान्त हुन सक्दछ । यही सनातनदेखि चलिआएको धर्म हो ।

साथै, बुद्ध धर्म र दर्शनबाट प्रभावित भएको यो चिनियाँ उक्ति उल्लेख गर्न चाहन्छु ।

"जब व्यक्ति आफैभित्र शान्त हुन्छ,

परिवारमा मेलमिलाप हुन्छ,

जब परिवारमा मेलमिलाप हुन्छ

समुदायमा सहयोग हुन्छ,

जब समुदायमा सहयोग हुन्छ

राष्ट्रमा सुव्यवस्था हुन्छ

जब राष्ट्रमा सुव्यवस्था हुन्छ

विश्वमा शान्ति हुन्छ"

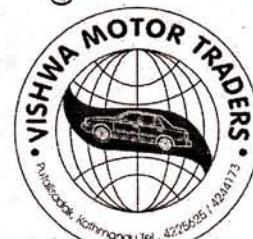

पाप कर्म कहिल्यै नगर्नु ।

पुण्य गर्दै जानु ।

आपूनो (मन) चित्तलाई शुद्ध गर्नु

यहि नै बुद्धको उपदेश हो ।

विश्व मोटर ट्रेडर्स

ख-२, ४०८, पुतलिसडक, काठमाडौं, नेपाल ।

फोन नं: ४२२५६२५, ४२४४९७३, फायर्स: ४२२५८५५

ईमेल: vmtautoparts@wlink.com.np

टोयोटा, मित्सुबिसि, निशान, इसुजु, सुजुकि इत्यादि गाडिका पार्ट्सहरू को लागि सम्पर्क गर्नुहोस् ।

मान्येजातिले गरी आएका पाँच ठूला भूलहरू र हाम्रो दायित्व

संसारमा दुख र अशान्ति छ । लडाइ, भगडा, द्रन्द, स्वार्थ संघर्ष मनोमालिन्य, दङ्गा, युद्ध उत्पीडन, जलन, तडपन र महायुद्धहरूले इतिहासका पानाहरू रङ्गिएका छन् । यी सबै हामी मान्ये जातिले गरिआएका र गरिरहेका पाँच ठूला भूलहरूको कारणले भएका छन् ।

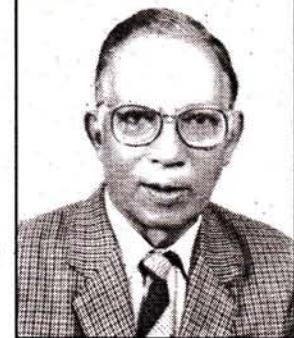
जन्म, जरा, व्याधि, मृत्यु, प्रिय वियोग, अप्रिय संयोग, इच्छापूर्ण नहुनु, सक्षेपमा देह र मन (पञ्चस्कन्ध) मा जति परिवर्तनहरू भइरहन्छन् ती सबै बनस्पतीलगायत प्राणीहरू मात्रमा भइरहने स्वाभाविक धर्महरू हुन् । बाल्यकाल वितेर जान्छ, यौवनावस्था आउँछ, यौवन वितेर जान्छ, वृद्धावस्था आउँछ, शरीर कमजोर र रोगी भएर जान्छ, र एकदिन मृत्यु पनि आउँछ । त्यस्तै मातापिताको संयोगवाट (वा अचेल कृतिम तरिकाले पनि) दुई कोषहरूको संयोग हुन्छ, तिनीहरूमा हुने कोमोसम्स तथा जीन (Genes) हरू साटिन्छन्, नयाँ भ्रूण (Embryo) को विकास हुन्छ, वढाई जान्छ, प्राणीको रूप लिइसकेपछि परिपक्व अवस्थामा आएर जन्म लिन्छ, फेरि उही परिवर्तनहरू स्वभावत: दोहोरिन्छन् ।

बाल्यकाल, यौवनावस्था, पुनरोत्पादन, वच्चाहरूको लालनपालन, बुढेसकाल, रोग, मृत्यु आदि प्राणीमात्रमा भइरहने यी परिवर्तनका क्रमहरू स्वाभाविक धर्महरू हुन्, जुन स्वभावत: चिलिरहन्छ कसैको वशमा छैन, कसैले रोकेर रोकिन्न । नभइ नहुनेमा शोक किन, दुख किन? भ्रूणावस्थामा सचेतनाको विकास पूर्ण हुदैन, त्यसैले दुख सुख थाहा हुदैन, वचपन जान्छ, जवानी आउँछ, वचपन गयो भनेर दुख हुदैन, त्यस्तै परिवर्तन हुदैजान्छ, जवानी जान्छ, वृद्धावस्था पनि जान्छ, मृत्यु पनि हुन्छ, यी सबै प्राणीमात्रमा हुने परिवर्तनहरू र सुख दुखका लहरहरू स्वाभाविक स्वस्फुर्त धर्म भएकोले वास्तवमा यी दुख पनि होइन् शोक गर्नुपर्ने विषय पनि होइन्न हाम्रा वास्तविक दुखहरू त ती दारुण दुखहरू हुन् जुन हाम्रै भूलको कारण असह्य भइरहेका थिए र भइरहेका छन्, जसको कारण, दुख र अशान्ति छाइरहेको छ ।

मोटामोटी तवरले हामीले कुनै जानी जानी, कुनै अज्ञानता वश, कुनै मिथ्या दृष्टिमा परेर गरी आएका भूलहरूलाई पाँच खण्डमा विभाजन गर्न सकिन्छ । जस्तै :

- १) पाशाविक प्रवृत्तिहरू (पशु समान व्यवहार, स्वार्थ र अहंकार, हिंसा, क्रूरता, शक्ति प्रयोग गरी दमन गर्नु इत्यादि)
- २) अन्धविश्वास (गलत धारणाहरू र कुर्सस्कारहरू, मिथ्यादृष्टि, भ्रम, संकुचित दृष्टि, पूर्वाग्रही सोच इत्यादि)

-डा. गणेश माली

- ३) विखण्डन (विभिन्न धरीका जाति, वाद, धर्म, वर्ण, शक्तिवान, धनवान्, शक्तिहीन, धनहीन, शोषक-शोषित, धनी-गरीब, आदिमा विभाजन तथा त्यसबाट उत्पन्न विपरित स्वार्थहरू र संघर्षहरू)
- ४) जनसङ्ख्या विस्फोट (जनसङ्ख्या वृद्धि तथा त्यसका दुष्परिणामहरू-गरीबी, अभाव, संघर्ष, कुकर्म आदि)
- ५) अनियमित जीवन (जथाभावी जिउनु तथा त्यसबाट उत्पन्न रोगहरू, शारीरिक र मानसिक असन्तुलन, अकाल मृत्यु) अब यी भूलहरूलाई अलि विस्तृत रूपमा केलाएर हेरौँ ।

१. पाशाविक प्रवृत्तिहरू

पशुहरू, विशेषगरी स्तनधारी पशुहरूको विकास क्रममा करीब २६ लाख जित वर्ष अघि मान्ये जातिको विकास भएको तथ्य वैज्ञानिकहरूले खोजी पत्ता लगाएका छन् । आफ्नो प्रादुर्भावपछि करिब २० लाख वर्ष जिति यिनीहरू जङ्गली अवस्थामै रहे । पछि खेतीपाती गरी, जनावरहरू पाली नदीको आसपास सभ्यता वसाली बसेको दुङ्गे युग (Stone age) शुरू भएको ६/७ लाख वर्ष जिति भएको र यसकारण करिब एकलाख वर्ष वा सोभन्दा कम समयमा अर्ले जनावरभन्दा फरक भई सभ्यता वसालेर बसे तापनि, जङ्गली अवस्थामा विकसित भएका पाशाविक प्रवृत्तिहरूले बाहिरीरूप फेरे पनि साररूपमा उही नै छन् : यी पाशाविक प्रवृत्तिहरू हुन् ।

क. राग, द्वेष, मोह, काम, क्रोध, ईर्ष्या अभिमान, अहंकार, बंदला लिने प्रवृत्ति आदि पशुहरूमा हुने गुणहरू ।

ख. सुरक्षाको लागि दल बाँधेर बस्नु ।

ग. आफूमाथि आइलाग्ने अथवा खतरापूर्ण अन्य जनावरहरू उपर जाइलाग्नु ।

घ. शक्ति (बलियो) देखि डराउनु, शक्तिको पूजा भक्ति गर्नु ।

ड. आफूभन्दा कमजोरहरूको दमन गर्नु । दास बनाउनु, दलित बनाउनु, अरूभन्दा आफू श्रेष्ठ भएर रहनु ।

यिनै प्रवृत्तिहरूको कारण मान्ये जाति दलहरूमा संगठित भएर रहे । उपयुक्त ठाउँको खोजीमा घुमाफिर गरी रमाइलो ठाउँमा सभ्यता वसाली बसें, र त्यहाँका पुराना वासिन्दाहरूलाई घपाएर पठाए वा भएसम्म आफूमा मिलाए तर आफूभन्दा तल दास बनाएर राखे ।

पाश्विक प्रवृत्तिहरूके कारण संसारमा साना ठूला युद्धहरू भझराखे, शक्तिहात पार्न छलकपट दाउपेचहरू भझरहे विजेताहरूले आफ्नो मर्जी मुताविक जग्गा धन दैलत बाँडि लिन्ये र शक्ति र धनको आडमा हारेका माथि वा निर्धन, शक्तिहीनहरू माथि अनुसासनको नाममा कूरतापूर्वक दमन गर्थे-किनकि बलियाहरूको इच्छा नै कानुन थियो ।

पाश्विक प्रवृत्तिहरूकै कारण यस संसारमा विभिन्न शक्तिहरूबीच कति टकराउ लडाई भगडाहरू भए, गिन्ती नै छैन । साम्राज्यवादीहरूले उपनिवेश (Colony) हरूको शोषण गर्नु, पूँजीवालहरूले श्रमिकहरूको श्रमको शोषण गर्नु, देशका आदिवासीहरूलाई विस्तारै विस्तारै नष्ट गर्दै लैजाने उपायहरू गर्नु आदि यिनै पाश्विक प्रवृत्तिहरूकै कारण हुने गर्दछन् । आजको सभ्य कहलाइने मान्दै जातिको वास भएको विश्वमा पनि पाश्विक प्रवृत्तिले नै काम गरिरहेकै छ । सभ्य कहलाइने मुकुण्डो लगाएर ।

ख. अन्यविश्वास

मानिसहरू अज्ञानमा छन्, त्यसकारण ज्ञान चाहन्दछन् । ज्ञानको क्रमिकरूपमा (Systematic) खोजी गर्ने तरिका वैज्ञानिकहरूले निकालेको करिव १००० वर्ष जति मात्रै भयो होला । त्यो भन्दा अधि मान्दैहरूले यस विश्वको बारेमा, आफ्नो जीवनको बारेमा, जन्म व्याधि मृत्युको बारेमा इत्यादि जीवनसँग सम्बन्धित अनेकन् विषयहरूको बारेमा प्रश्नहरू त सोधे- तर जवाफ वा प्रश्नको समाधान, केवल सोचाइको भरमा हचुवा तरिकाले गरिन्थ्यो, जुन कि प्रायः त्रुटिपूर्ण हुन्थ्ये । यस्ता व्यक्तिहरू दार्शनिक कहलाइन्थ्ये, र दार्शनिक पिच्छे भने जस्तै यस्ता प्रश्नहरूका बेगलाबेगलै समाधान हुन्थ्ये । जनसाधारणहरू कोही कसैको कोही कसैको पक्षमा लाग्ये- यसकारणले हैन कि उनीहरूको विचार ठीक छ, किन्तु यसकारणले कि उसले बडो त्याग तपस्या गरेको छ, वा ऊ बडो ऋद्धिसिद्धि वाला छ, अथवा उसले भने अनुसार गरे मलाई फाइदा हुन्छ अथवा उसलाई धेरैले मान्दै ।

यसरी वैज्ञानिक युग शुरू हुनुभन्दा अधि अन्यविश्वासहरूको बोलवाला रह्यो र कति कुराहरूमा अचेलसम्म पनि चल्दै छन् ।

अन्यविश्वासकै कारण मन्दै जातिमा अनेक कुसंस्कारहरू चल्दै गए, हानीकारक प्रथाहरू चल्दै गए, दैवी शक्ति वा कुनै अद्भूत शक्तिको नाममा जनसाधारणहरू शोषित भए, बलिदिने प्रथा चल्यो, बोक्सी भाक्री आदि प्रथाहरू चले, जाति भेदको नीति चल्यो । बाठाहरूले अन्यविश्वासद्वारा अरुलाई कुल्ली आफू माथि उठने फायदा उठाए ।

हुन त वैज्ञानिक पद्धति अपनाई खारिएका ज्ञानबाहेक अरू सबै अन्दाजको भरमा ठोक्का गर्ने ज्ञानहरू सबै एक प्रकारका अन्यविश्वास नै हुन् । कहिले काहिं हामी गलत ढङ्गले प्रश्न सोछ्छौ- यो संसार कसले बनायो, चलायो ? यो शरीर कसले जीवित राख्यो ? इत्यादि । यी प्रश्नहरूको सोधाइमा नै कोही बनाउने, जीवित राख्ने छ भन्ने अनुमान भइसकेको छ, अतः उत्तर प्रस्त छ-

कोही छ, जसले बनायो जसले चलायो जसले जीवित राख्यो । अब फेरि प्रश्न गरिन्छः- त्यो को हो त? त्यसको के स्वभाव छ ? त्यसले कसरी बनायो ? सुनारले हथौडा लिएर सुनको सिक्की बनाए जस्तै बनाउने कोही छ कि ? अब देखेको त कसले होइना त्यसकारण यसको उत्तरमा जे जसो अन्दाजीकरण गरिन्छ त्यसमा विश्वास गर्नुबाहेक अरू उपाय रहेदैन ।

त्यसरी नै कोही टाउको दुखेर बेहाल भझरहेको हुन्छ र प्रश्न गर्दै-यो टाउको दुखाउने को ? यसलाई के गायो भने छिटो निको हुन्छ ? यसको पनि उत्तर अन्दाजबाट दिनेहरू निस्कन्छ- गेरेर हेर्दा कथंकदाचित् निको भझहाल्यो भने त्यस्तो अन्यविश्वासको समर्थन बढ्छ । यसरी नै अन्यविश्वास चलीरहन्छ ।

हुन त अन्दाजीकरण गर्नमा हानी त कहीं छैन तर अक्सर गरी एउटा अन्दाजी उत्तरले अनेकौं अन्दाजका भरमा चल्ने प्रथाहरू निस्कन्छन् । जस्तै- हामी मेरेपछि पुनः जन्म लिछौ कहिं । कहाँ ? रामो काम गरे सुखेसुख भएको स्वर्गमा, नरामो काम गरे दुखे दुख भएको नरकमा । जब आफत्त कोही मर्द- मरेपछि उसका गुणहरू नै समिक्षन्छन्, उसको जन्म प्रायः जसो स्वर्गमा हुन्छ- अब छोरा छोरी अथवा परिवारजनहरूले उसको लागि कसरी सुख पुन्याउने त ? यसमा पनि विधिहरू बताउने निस्कन्छन्- र समाजमा सो विधिहरूको परम्परा वस्थ । यसरी हामा समाजमा अन्यविश्वासका अनेकौं लहरहरू चलिरहेका छन्, जसले मानिसहरूलाई स्वतन्त्र दिल र दिमागले काम गर्ने अवसर मिल्दैन र हामो दिमाग कसैको नोकर जस्तो भझरहन्छ । यसले गर्दा समाजमा कुनै नौलो कुराको विकास हुन असाध्य गाहो हुन्छ, दुनियाँ अधि बढेर कहाँ पुगिसकेको हुन्छ हामी अन्यविश्वासहरूले तानिएर पछाडिको पछाडिनै रही रहन्छौ ।

अन्यविश्वासले गर्दा एउटा रोग लागेको छ, भने औषधी अकै भझरहेको हुन्छ, कर्ममा यस्तै लेखिएको रहेछ, भनी मेहनत गर्न बानीनै वस्त्रैन, सबै कसैको खेल हो भनी विचार गरी संसारमा जे जति अन्याय, अत्याचार, दुराचार भए पनि सहर वस्थन्, यसरी अपरोक्षरूपमा अन्यविश्वासले निकै हानी पुऱ्याइरहेको हुन्छ ।

ग. विखण्डन

संसारमा मानिसहरू अनेक किसिमबाट विभाजित भझरहेका हुन्छन् । आफ्ना आफ्ना देशका हिसाबले त विभाजित हुन्छ नै, तर देशभित्र पनि अनेक पार्टी (दल), जातपात, वर्ग (पूँजीपति, श्रमिक, धनी, गरीब आदि), पेशा, धर्म (हिन्दू, मुसलमान, सिख, किस्चियन आदि) मा विभाजित भझरहेका हुन्छन्, यी विभाजित खण्डहरू वा टुक्राहरूका आ-आफ्नै स्वार्थ हुन्छ, जुन अक्सर गरी परस्पर विरोधी पनि हुन्छ, जसको कारणले समाजमा नित्य स्वार्थ-संघर्ष चलिरहेको हुन्छ । शक्ति र धनको आड लिएर माथि उस्कन समर्थ भएको वर्गले तल्लो वर्गका व्यक्तिहरू माथि दमन गरिरहेको हुन्छ, शोषण गरिरहेको हुन्छ । पूँजीवाद र साम्यवाद विचको गरम र शीत युद्धका लहरहरू स्वयं हामीहरूले देखीनै रहेका छौं । त्यस्तै

जाति विखण्डनले गर्दा तल्लो जात भनेर अछुत र दलितलाई छिं
छिं र दूर दूर गर्ने अमानवीय परम्परा पनि हामीहरू देखिरहेका
छौं। त्यस्तै आफूलाई श्रेष्ठ समिक्षने आर्य जाति र भारतका
आदिवासीहरूबीच कति वर्षसम्म संघर्ष चलिरहयो जसलाई
कविहरूले देवासुर संग्राममा चित्रण गरेका छन्।

एक जमाना यस्तो थियो जब कि भारत वर्षमा बुद्ध धर्मले
शासकहरूको समर्थन पाएर भारत वर्ष भरी र भारतका बाहिर
परि फैलिए गयो तर पछि, अन्य धर्मावलम्बीहरू र वैदिक धर्मका
समर्थक शासकहरूको र विशेषगरी मुसलमानहरूको मारमा परेर
भारतबाट बुद्ध धर्म विलापर गयो। त्यसबेला अनेकौं विहारहरू
तोडफोड गरिए, सयकडौं भिक्षुहरूको ज्यान गयो।

यसरी नै संसारभरी नै विखण्डनको कारण मानवं जातिले परस्पर
संघर्ष गरी हत्या, हिसाको राजनीति चलाइरहेको हामी देखिरहेका छौं।
हामै देशभित्र पनि अनेक बाद, जाति, धर्म र वर्गबीच संघर्ष भइरहेको
हामी देखिरहेका छौं। मान्छे जातिमा पाश्चात्क प्रवृत्तिको विकासको
मूल कारणहरू मध्ये एक विखण्डन पनि हो।

घ. जनसंख्या वृद्धि

देशमा अत्यधिक मात्रामा दुःख उत्पन्न गर्ने कारक तत्त्व
मध्ये जनसंख्या वृद्धि पनि एक हो। विगत ५० वर्ष भित्रमा
देशको जनसंख्या एक करोडबाट तीन करोड पुग्न लागेको छ,
अझ बढौदैछ। जन्मदर यही कायम रहयो भने अर्को ३ दशक
जातिमा ५ करोड पुग्नेछ, देशको जग्गा सीमित छ, उत्पादन
सीमित छ, विदेशीको ऋणमा देश डुबिरहेको छ। कति युवाहरू
वेकामका भइरहेका छन्; कति पेट पाल्नका लागि अनेक कुकर्मतिर
लागेका छन्, वैदेशिक रोजगार भन्दै अर्काको देशमा नोकर
भएर हेय जीवन विताइ रहेछन्। 'वुभुक्षित किं न करोति पापम्'
भने जस्तै, जनसंख्या वृद्धिको साथ साथ देशमा पाप पनि बढौदैछ।

नेपाल ऐसियाकै सबभन्ना गरिब देशहरूमध्ये एउटा बन्न पुगेको छ।
अर्काको देशबाट मदृत रोकिना साथ विनास हुने स्थितिमा देश पुगेको छ।
यस हालतमा केही भ्रष्टाचारीहरू र काला बजारियाहरूलाई थोडेर साधारण
मानिसहरूको दुख दिन दोब्बर र रात चौब्बर गरी बढौदैछ।

ड. अनियमित जीवन

माथि व्यान गरिएका सबै दुखाग्नि आगोमा घिउ थपे जस्तै
अधिकांश नेपालीहरूको जीवनशैली अव्यवस्थित, अनियमित बढै
गइरहेको छ। आहार, व्यायाम, विश्राम र धर्मका नियमहरूको
अर्थात् नैतिक जीवनको पालनमा अनियमिताको कारण स्वास्थ्यमा
हास आइरहेको छ। दाँत र नदिग्राहरूको प्रकारले मान्छे जाति
अन्न कन्दमूल फलफूल खाइबस्ने जाति हो तर मांसाहारी बनीरहेका
छन्। स्वास्थ्यको साधारण विषयहरूको पनि जान नहुनाले, बढी
मात्रामा नुन, चिल्लो वा गुलियो पदार्थ खाएर अनेक रोगका
शिकार बन्दैछन्। विशेषगरी शहरी क्षेत्रहरूमा चुरोट, तमाखु,
जाँड, रक्सी, गाजा, हिरोइन आदि मादकपदार्थको आदतले लाखौं
होनहार जंवानहरूको जीवन बर्वाद भइरहेको छ। सबैजसो

देशबासीहरू एउटा रोग बोकी राखेका हुन्छन्। त्यसमाथि
टि भी को आदत र मोटरसाइकल तथा अन्य सवारी साधनहरूमा
वृद्धिको कारण व्यायामको बानी नहुदा धेरैको स्वास्थ्य खतरनाक
स्थितिमा पुगिरहेकोछ। अनियमित जीवनको कारणले नै अधिकांश
व्यक्तिहरू अकालेमा कालको मुख भित्र पसीरहेका छन्।

यसरी, सारांशमा भन्नुपर्दा- हामी मानिस जातिले नै जानाजानी
वा नजानेर पनि गरी आएका यो पाँचबटा भूलहरूको कारणसमाजमा
जति दुःखहरू आइपरेका छन्-तनीहरूका कारण हाम्रो जीवन
अति दयनीय र कष्टपूर्ण बनीरहेको छ, जातातै हामी दुःख,
अशान्ति, दुन्दु, संघर्ष र रक्तपातको बातावरण देखैछौं। बलियोले
निर्धोलाई मदृत गर्नुको साटो दमन गरिरहेका छन्, धनीले
गरिबहरूको शोषण गर्ने काममा धनको उपयोग गरिरहेका छन्,
जनसंख्या वृद्धि र महिलाको कारण बाँच वौं वौं परिरहेको छ, पाप
पठिरहेको छ त्यसमाथि अनेक रोगहरूको प्रकोप फैलिरहेको छ।

यी पाँच भूलहरूको कारण हाम्रो जीवनमा जुन असह्य
दुःख आइपरेकोछ, त्यसलाई हटाउन र त्यसबाट बच्ने उपाय
हामीले नै निकाल्नु परेको छ। तर कसरी र र कसले ?

जब जब समाजमा धर्म अस्ताउँछ र अर्धमको बोलबाला
हुन्छ तब तब पनि: धर्मलाई स्थापना गर्ने काम गर्नेहरू चाहे
जोसुकै भएपनि धार्मिक नै कहलाइन्छन् र धर्मद्वारानै समाजमा
शान्ति स्थापना हुन्छ।

धर्मले नै समाजमा शान्ति ल्याउन बाटो देखाउनु परेको
छ। यी भूलहरू नदौहोस्याउनलाई मानिसहरूलाई शिक्षित र
सचेत बनाउन धर्मको प्रयोग हुनुपरेको छ। विशेषगरी वैज्ञानिक
गणले युक्त भएको बुद्धको आर्य सत्य र मार्ग यस दिशामा
अत्यन्त उपयोगी हुन सक्नेछ भन्नेवारे, कुनै सन्देह छैन।

धर्मको उद्देश्य केवल व्यक्तिगते सुख शान्ति मात्र हैन,
सामाजिक सुख शान्ति स्थापना गर्नु पनि हो। र यही नै आजको
युगको माग पनि हो। यो कुरालाई हामीले भुल्नु भएन। सामाजिक
सुख शान्तिको लागि मान्छे जातिले गरी आएका र अझ गर्दै
रहेका यी पाँच ठूला भूलहरूबाट बच्न सचेत तुल्याउनु पनि
धर्मको कर्तव्य हुन आउँछ।

हाम्रो समाज यस्तो होस् कि समाजमा जीवन ठीकसँग
जीउनका लागि पाश्चात्क प्रवृत्तिहरूको प्रयोग गर्न नपरोस्, यस
प्रकारको समाज स्थापना गर्ने काममा धर्म सार्थक र सकृद
रहोस्। विखण्डन र मेरो र तेरो भन्ने भावनाको साटो हाम्रो भन्ने
मेलमिलापको बातावरण सिर्जना गर्नमा धर्म सार्थक र सकृद
रहोस्। अन्यविश्वास र भ्रम हटाई सम्यकदृष्टि जगाउनमा धर्म
सार्थक सकृद रहोस्, मानिसहरू जीवन नियमित गर्नमा धर्म
सहायक होस् तथा जनसंख्या नियन्त्रणमा पनि मानिसहरूलाई
सचेत बनाई आदर्श समाज स्थापना गर्ने कार्यमा धर्म सार्थक र
सकृद रहोस्।

सबैको मंगल होस् ! सबैले शान्ति पाउन् !

बुद्ध इतिहासका केनी पृष्ठनं॑रु :

बुद्ध धर्ममा देखापरेका विकृति र विचलनहरू सम्बन्धमा एक अध्ययन (२)

-डा. सानुभाइ डंगोल

उनीहरूले उठाएका पाँचवटा विभेदहरू यस प्रकार छन्:

"A section of the Mahasanghikas (the adherents of Mahadeva) maintains that Arhats also have frailties; that they can be taught by others; that they still have a degree of ignorance, and a degree of doubt; and that they can acquire knowledge only with the help of others. Thus, Arhathood is not the final stage of sanctification."⁵ अर्थात्

"माहासांघिकहरूको एक शाखा (महादेवका चेलाहरू)ले अर्हत्मा पनि कमजोरीहरू रहन्छन्, उनीहरूलाई अरुले सिकाउन सक्छ, उनीहरूमा पनि केही मात्रामा अज्ञान र शंका बाँकी रहन्छ, र उनीहरूले अरुको सहयोगबाट मात्र ज्ञान लाभ गर्न सक्छन्। यसप्रकार, अर्हत्त्व नै प्रवित्रताको अन्तिम अवस्थिति होइन।"

शाक्यमुनि बुद्ध परिनिर्वाण हुनुभएको २३६ वर्षपछि भारतका समाट अशोकको सरक्षणमा पाटलिपुत्रमा भएको तेश्रो संगायनाको अवसरमा भिक्षु तिष्यद्वारा अभिधम्म पिटक अन्तर्गत थपिएको कथावत्थुलाई अध्ययन गरिएमा यी कुराहरू प्रष्ट हुने देखिन्छन्।

शाक्यमुनि बुद्धको अवस्थिति

सम्बन्धमा स्थविरवादको धारणा

स्थविरवादी भिक्षुहरूले मनुष्यलोकमा जन्मेका शाक्यमुनि बुद्धको लोकोत्तर अवस्थितिलाई स्वीकार गरे तापनि महासांघिक भिक्षुहरूको लोकोत्तरवादी सिद्धान्तलाई भने स्वीकार गर्दैनन्। उनीहरू शाक्यमुनि बुद्धको जीवनमा घटित घटनाहरूलाई यथार्थ कुरा मान्दछन्। उनीहरू शाक्यमुनि बुद्ध संसारमै जन्मनुभयो, संसारमै उहांले सम्यक सम्बोधि प्राप्त गरी लोकोत्तर अवस्थितिमा पुग्नुभयो र संसारमै धर्म उपदेश दिनुभयो भन्ने कुरामा पूरा विश्वास गर्दछन्। उनीहरूले शाक्यमुनि बुद्धको व्यक्तित्वलाई स्वीकार गर्दा गर्दै पनि उहांको उपदेशको पालनामा बढता जोड दिने गर्दछन्। आफू परिनिर्वाण हुनुभन्दा केही समय अंगाडि र अरु समयमा शाक्यमुनि बुद्धले आफ्ना शिष्यहरूलाई दिनुभएका उपदेशहरूबाट पनि यो कुरालाई पुष्टि गर्दछ। शाक्यमुनि बुद्धले आफ्ना शिष्यहरूलाई यस सम्बन्धमा दिनुभएको केही उपदेशहरू यस प्रकार छन्: 'मेरो परिनिर्वाणपछि

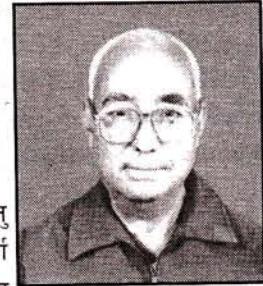
तिमीहरूमा अब शास्ता रहनु भएन, हामीहरूको लागि मार्ग निर्देशक कोही भएनन् भन्ने धारणा

उद्धन सक्छ, यो उचित कुरा होइन। मैले जुन धर्म र विनयको उपदेश तिमीहरूलाई दिएको थिएं त्यही धर्म र विनय मेरो परिनिर्वाणपछि तिमीहरूको शास्ता हुनेछ। जसले धर्मलाई देख्दछ, उसले मलाई देख्दछ। बुद्ध केवल मार्ग दर्शक हुन्, प्रयास त आफैले गर्नु पर्दछ। तिमीहरू आफ्नो लागि आफै दीपक बन, अरुको आश्रय नखोज, आदि।'

शाक्यमुनि बुद्ध देवाधिदेवको रूपमा

शाक्यमुनि बुद्धबाट यस प्रकारका उपदेशहरू प्रदान भए तापनि पछि गएर उहांका धर्ममा दीक्षित भिक्षु तथा श्रद्धालु भक्तहरूले बुद्ध धर्ममा, विशेष गरेर महायान सम्प्रदायको उदय भएपछि, शाक्यमुनि बुद्धलाई नै देवाधिदेव मान्न थालेका छन्। शाक्यमुनि बुद्धलाई देवाधिदेवको रूपमा मान्दा उनीहरूले सहस्रकोटि कल्प देखिन्नै उहाँ अस्तित्वमा रहनुभएको र उहांको आयु अनन्त कल्पसम्म रहिरहने कुरामा विश्वास गरेका छन्। यसै क्रममा उनीहरूले शाक्यमुनि बुद्धलाई नै लोकका पिता र स्वयम्भूको रूपमा प्रतिष्ठापन पनि गरेका छन्। अझ महायानको श्रद्धोत्पाद शास्त्रमा गएर उनीहरूले शाक्यमुनि बुद्ध परिनिर्वाण नै नभएको उहांको काय (शरीर) साश्वत रहेको कुरा पनि व्याख्या गर्दछन्। तर यस प्रकारको व्याख्या हुनुको पछाडि पहिलो कदम चाल्ने काम भने महासांघिक सम्प्रदायबाट भएको हो भन्ने कुरामा कुनै विवाद देखिदैन। महासांघिक सम्प्रदायले प्रतिपादन गरेका माथि उल्लेखित सिद्धान्तहरू अध्ययन गरेमा यो कुरा स्पष्ट हुने देखिन्छ, पनि।

हुन त बुद्ध धर्ममा यस प्रकारको विचलन शाक्यमुनि बुद्ध परिनिर्वाण हुनु भएको लगतै पनि देखा पर्न नखोजेका होइनन्। शाक्यमुनि बुद्ध परिनिर्वाण हुनु भएको कारण दुखित भएर विलाप गरिरहेका केही भिक्षुहरूलाई त्यसबेला बुढो उमेरमा भिक्षु बनेका सुभद्र भन्ने एक भिक्षुले यस प्रकार सान्त्वना दिएर बोल्नै थिए: "हामी किन यसरी विलाप गरिरहने? उहाँ जीवित रहनुभएको बेला यस्तो गर्नु हुदैन, यस्तो नगर भनेर विभिन्न नियमहरू बनाएर तिनै नियमहरूले हामीहरूलाई बाधि राख्नुभएको थियो। अबदेखि हामीलाई कसैले यस्तो गर्नु हुदैन, त्यस्तो नगर

5 Ibid, p. 101

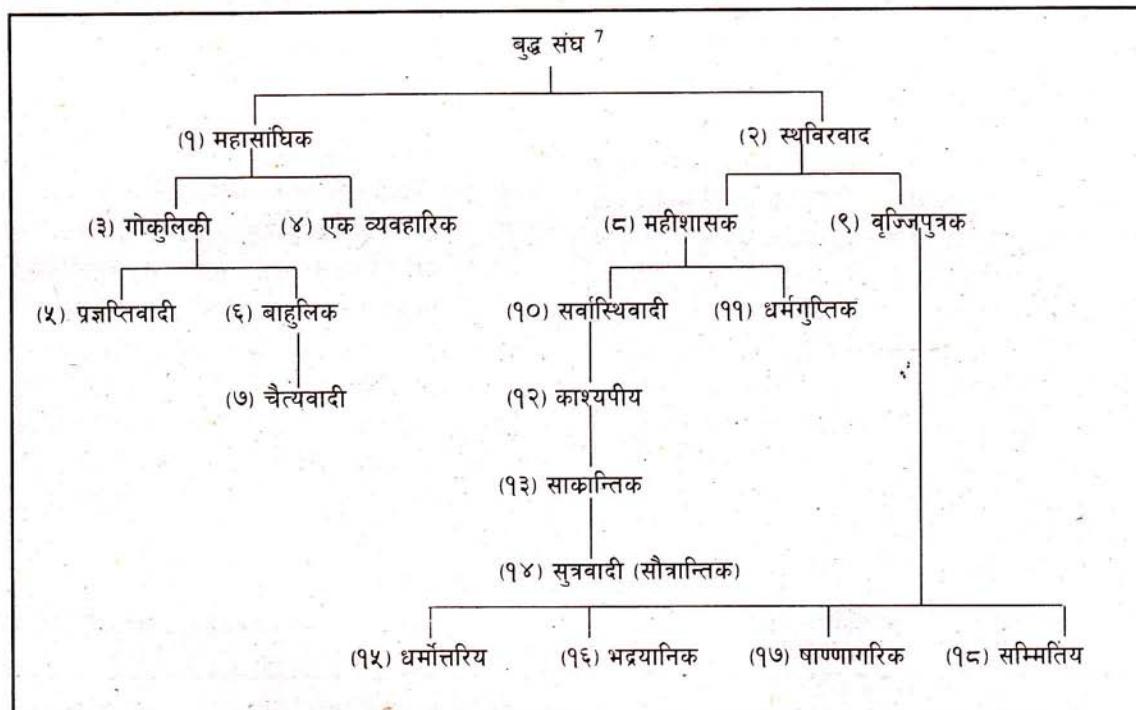
6 भिक्षु धीरसुमेधो (अनु.), संगायन, (काठमाडौँ: धर्मप्रेमी पासापि, बु.सं. २५४३), पृ ११

भनेर भन्ने रहनु भएन, त्यसैले हामीले अहिले जे गरे पनि भयो, हामी स्वतन्त्र भयौं।⁶ यो कुरा जानकारी पाएपछि पाँचसय निर्वाणलाभी अर्हत् भिक्षुहरू मिलेर शाक्यमुनि बुद्धारा प्रतिपादित धर्म र विनयलाई विशुद्ध रूपमा बचाइ राख्न उहां (शाक्यमुनि बुद्ध) परिनिर्वाण हुनु भएको तीन महिनापछि राजगृहको सप्तपर्णि गुफामा जम्मा भई पहिलो संगायना सम्पन्न गरेका थिए। मगधका राजा अजातशत्रुको संरक्षणमा भिक्षु महाकाशयपको अध्यक्षतामा सम्पन्न भएको यस संगायनामा भने यस प्रकारको कचिंगल वा संघभेद देखापर्न पाएको थिएन। त्यसैले यो संगायना शाक्यमुनि बुद्धारा प्रतिपादित विनय र धर्मलाई विशुद्ध रूपमा बचाउन थेरै हदमा सफल भएको थियो पनि।

अठार वटा निकायहरू

दोश्रो संगायनापछि स्थविरवाद र महासाधिक गरी दुइ शाखामा विभाजन भएको बुद्ध धर्म शाक्यमुनि बुद्ध परिनिर्वाण हुनुभएको केही शताव्दीपछि अर्थात् तेश्रो संगायनाको समयमा १८ वटा विभिन्न निकाय (शाखा र उपशाखा) हरूमा विभाजन

होच्याउने उद्देश्यले स्थापना भएको यस शाखाको पहिलो पुस्तक सद्धर्मपुण्डिरिकले स्थविरवादलाई हीनयानको संज्ञा दिई शाक्यमुनि बुद्धले स्थविरवाद अन्तर्गत श्रावकयान र प्रत्येक बुद्धयानमा निर्धारण गरेको अन्तिम लक्ष्य निर्वाणलाई केवल अस्थायी विश्राम हो, यसबाट क्लेशावरण (moral impurities) हट्न गई अनात्मा वा पुद्गलशुन्यता (absence of soul or individuality) सम्म मात्र प्राप्त हुन्छ पूरा विमुक्ति होइन भन्ने अवधारणा प्रचारमा ल्याए। यस ग्रन्थका अनुसार स्थविरवादी भिक्षुले अर्हत् वा निर्वाण जस्ता विश्राम हासिल गरेर क्लेशावरण हटाउन सबैमा वा पुद्गलशुन्यता प्राप्त गर्दैमा अन्तिम विश्राम याने पूरा विमुक्ति प्राप्त हुने होइन, ज्ञावरण (veil covering the truth) समेत हटाई धर्मशुन्यता (non-existence of phenomenal objects) वा धर्म समता (sameness of all objects) समेत हासिल गरी सम्यक् सम्बुद्ध नै हुनु पर्दछ भन्ने सिद्धान्त प्रतिपादन गरे। स्थविरवादमा पाइने निर्वाण वा अर्हत् पदलाई होच्याउन सद्धर्मपुण्डिरिको अध्याय ७ मा

भएको देखिन्छ। कथावत्युको अर्थकथामा उल्लेख भए अनुसार यी १८ वटा निकायहरू यस प्रकार छन्।

स्थविरवादलाई होच्याउने प्रयास

शाक्यमुनि बुद्ध परिनिर्वाण हुनु भएको करिव छ सय वर्षपछि अर्थात् इस्त्रीसंवत्तको पहिलो शताव्दीमा बुद्ध धर्ममा महायान सम्प्रदायको उदय भयो। बुद्ध धर्मको स्थविरवादलाई

प्रस्तुत कथाको सारांश यस प्रकार रहेका छन्:

"He is like a guide leading a company of men to Ratnadvipa (jewel-island), who on the way become wearied and want to turn back. He creates a magic city, where they rest, and are then willing to go on to their true destination.

⁷ आचार्य बलदेव उपाध्याय, बौद्ध दर्शन मीमांसा, (वाराणसी: चौखम्बा विद्याभवन, १९८९), पृ. ८४

So the Buddha draws beings on with the illusory idea of Nirvana, and then shows them the true goal of omniscience." ⁸ अर्थात्

"उहाँ एक यस्तो मार्गदर्शक हुनुहुन्छ, जसले केही मानिसहरूलाई रत्नदीपतर्फ लैजादै हुनुहुन्यो । बाटोमा थाकेको कारण मानिसहरू फर्कन चाहन्ये । यसकारण उहाँले एउटा जादुको शहर निर्माण गर्नु भयो जहाँ उनीहरूले विश्राम गरे र त्यसपछि मात्र उनीहरू आफ्नो सच्चा लक्ष्यमा जान तयार भए । बुद्धले निर्वाणको भ्रमपूर्ण विचारद्वारा मानिसहरूलाई तान्त्र हुन्छ र पछि सर्वज्ञताको सच्चा लक्ष्यतर्फ ढोन्याउनु हुन्छ ।"

महायान सम्प्रदाय अन्तर्गत रहेर माध्यमिक दर्शन वा शुन्यवादलाई अपनाउने बुद्ध धर्मको विशुद्ध शाखाले पनि आफ्नो महान ग्रन्थ प्रज्ञापारमितामा यही अवधारणालाई प्रस्तुत गरेका छन् । यसबाटे प्रज्ञापारमिताको अर्थलाई स्पष्ट पार्न लेखिएको विभाषा अभिसमयालंकार आलोकले यस प्रकार उल्लेख गर्दछः "The great disciples (sravakas), having attained the two kinds of enlightenment (i.e., of Sravaka proper and the Pratyeka Buddha) with and without residue, remain with their minds full of fear, since they are deprived of great compassion and highest wisdom (uru karuna prajna vaikal-yena). Owing to the cessation of the force of life, produced by previous Biotic force, the attainment of Nirvana becomes possible. But in reality (the Hinayanist saints) are possessed only of that seeming Nirvana which is called the Nirvana resembling an extinguished light. The births in three spheres have ceased, but, after their worldly existence has taken an end, the Arahants are born in the most pure sphere of Buddhist activity in

the unaffected plane (anasravadhatu), in state of perpetual trance and abiding within the petals of lotus flowers (padmaphutesu jayante). Thereafter the Buddha Amitabha and other Buddhas resembling the sun arouse them in order to remove the undefiled ignorance (akilista nana). Thereupon the Arahants make their creative efforts for Supreme Enlightenment and, through they abide in a state of deliverance, they act (in the phenomenal world) as if they were making a descent to hell. And gradually, having accumulated all the factors for the attainment of Enlightenment, they become teachers of the living beings (i.e., Buddhas)." ⁹ अर्थात्

"श्रावक बोधि र प्रत्येक बोधि जस्ता दुइ प्रकारको निर्वाण उपाधिसहित र उपाधिरहित हिसावले हासिल गरेपछि, पनि महाश्रावकहरूको चित्त, करुणा र प्रज्ञा रहित भएको कारण, त्राशले भयभित रहेको हुन्छ । उनीहरू पहिलेको शारीरिक शक्तिकाट सिर्जना भएको जीवन शक्ति सकिएको कारण, निर्वाण हासिल गर्न सफल बनेका हुन् । तर यथार्थमा हीनयानी महात्माहरूले निभेको वर्तीसंग तुलना गर्न मिल्ने देखावति निर्वाण सम्म प्राप्त गरेका हुन् । तीनै लोकको जन्म निरोध भए तापनि अहंताहरू बौद्ध गतिविधिसङ्ग सम्बन्धित शुद्धावास भूवनमा ध्यानमा लिन भएर कमलको पात मित्रहरेर अनाश्रवधातुमा जन्म लिन्छन् । त्यसपछि सूर्य समान तेजस्वी अमिताभ र अन्य बुद्धहरूले उनीहरूलाई अकिलिष्ट ज्ञान हटाउनको लागि उठाउंदछन् । तत्पश्चात अहंताहरूले, आफू विमुक्त अवस्थामा रहे तापनि, सम्यक् सम्बोधि प्राप्तिको लागि (संसारमा रहेर) नरकमा अवतरण गरे जस्तै गरी सिर्जनात्मक प्रयास थाल्दछन् र क्रमशः सम्बोधिका सबै तत्वहरू उपलब्ध गरिसकेपछि, उनीहरू जीवित प्राणीहरूका गुरु (बुद्ध) बन्दछन् ।"

क्रमशः.....

8 Edward J. Thomas, **The History of Buddhist Thought**, (London: Routledge and Kegan Paul Ltd., 1959), pp. 182-183

9 Quoted in Narada, The Buddha and His Teachings, (Taipei: The Corporate Body of the Buddha Educational Foundation, 1998), pp. 569-570

आनन्दभूमि

सूचना

विद्वान लेखक महोदयहरूले आफ्ना
पठनीय, खोनमूलक रचना
उपलब्ध गराई आनन्दभूमि बौद्ध
मासिकलाई सहयोग गर्नुहोस् -

पोष्ट बक्स : ३००७, आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू

फोन : ४२७९४२०, फ्याक्स : ४२२८०९७

ई-मेल : anandkuti@mail.com

चूनौति र सम्भावित उपलब्धिहरू

-हिमलाल घिमिरे

(धार्मिक पर्यटन र लुम्बिनी विषयको विद्यावारिधि कर्ता)

संसारमा नेपाली भनेर गर्व गर्ने कुराहरू शान्तिका अग्रदूत भगवान् गौतम बुद्धको जन्मभूमि लुम्बिनी र सगरमाथा नै हो । प्रमुख धार्मिक तीर्थस्थलको रूपमा रहेको लुम्बिनीको अस्तित्व बचाउने काम मौर्य सम्राट् अशोकको इशापूर्व २४९ को तीर्थयात्रा र उनले खडा गरेको अशोक स्तम्भले नै गरेको पाइन्छ । उनले सो स्तम्भ खडा नगरेका भए लुम्बिनी लुम्बिनीको रूपमा आज हुने थिएन होला । जन्म अथवा शुभारम्भका २५, ५०, १०० जस्ता वर्षहरूलाई रजत, स्वर्ण, हीरक वर्षका रूपमा भव्यताका साथ मनाउने परम्परा भएको सन्दर्भमा भगवान् बुद्धको जन्म भएको २५५० औं वर्षको अति नै ठूलो महत्त्व रहेको छ । उक्त महत्त्वपूर्ण वर्षलाई 'स्वर्ण रजत बुद्धजयन्ती' (२५५०) : लुम्बिनी दर्शन वर्ष २०६३' को रूपमा भगवान् बुद्ध कै जन्मभूमिमा भव्यताका साथ वर्षभरी मनाउनु एउटा ठूलो पूण्य कार्य हो । जसले गर्दा नेपालमा धार्मिक पर्यटन प्रवर्द्धन हुने मात्र नभई धरासारी बन्दैगएको पूरे पर्यटन उद्योगले ठूलै छलाङ्ग मार्न अवसर पनि हो ।

धार्मिक दृष्टिले हिन्दु र बौद्ध दुवै धर्महरूमा तीर्थाटनको ठूलो महत्त्व छ । बौद्ध धर्मावलम्बीहरूले लुम्बिनीको दर्शन नगरेमा जीवन अपूर्ण भएको मान्नि बौद्ध पुराणमा उल्लेख गरेको पाइन्छ । भगवान् बुद्ध आफैले पनि धर्मप्रिति सर्पित मानिसहरूले चेतना र अस्तित्वबोधवाट अस्थिरता हटाउन जीवनमा एकपटक लुम्बिनीको भ्रमण गर्नैपन्न बताउनुभएको छ । धार्मिक, ऐतिहासिक, पुरातात्त्विक आदि दृष्टिले लुम्बिनीको ठूलो महत्त्व हुँदा हुँदै पनि लुम्बिनी भ्रमणमा आउने पर्यटकहरूको सझाख्या धेरै नै न्यून छ । ईसाई धर्मगुरु पोप जोनको अन्त्येष्ठि कार्यक्रममा मात्र २० लाखभन्दा बढी श्रद्धालु तीर्थयात्रीहरू भेला भए, सन् २००४ मा ८ लाखभन्दा बढी पर्यटकहरू ब्राजिलको साम्बा नृत्य हेन्ने भेला भए, सन् २००५ मा ३५ लाख भन्दा बढी मुसलमान श्रद्धालु तीर्थयात्रीहरू मक्कामा हज गर्न भेला भए, सन् २००४ मा २ लाख भन्दा बढी पर्यटकहरू चीनको पोताला दरवार हेन्ने गए, यस्तै सन् २००४ मा ८ लाखभन्दा बढी विदेशी र २२ लाख भन्दा बढी स्वदेशी पर्यटकहरूले भारतको ताजमहल भ्रमण गरेका थिए । तर विश्वका एक अरबभन्दा बढी बौद्ध धर्मावलम्बीहरूको सबैभन्दा ठूलो तीर्थस्थल, एक अरबभन्दा बढी हिन्दुहरूको पनि प्रमुख तीर्थस्थल र अन्य धर्मका मानिसहरूको लागि पनि विशेष महत्त्व राख्ने गन्तव्य स्थल हुँदाहुँदै पनि सन् २००४ मा अति न्यून करिब ३७ हजार विदेशी पर्यटकहरूले मात्र लुम्बिनी भ्रमण गरे । धार्मिक वा पर्यटकीय स्थल जीतिसुकै भौमज्जुमै

आकर्षक र महत्त्वपूर्ण भए पनि त्यसको सही ढङ्गले प्रचारप्रसार हुन सकेन वा अत्यावश्यक पूर्वाधारहरू यातायात, आवास, शान्ति सुरक्षा, मनोरञ्जन आदिको समुचित व्यवस्था भएन भने त्यसबाट लाभ उठाउन सकिँदैन । बौद्धमार्गीहरूको चार प्रमुख तीर्थस्थलहरूमध्ये लुम्बिनी बाहेकका तीनवटा तीर्थस्थलहरू बुद्धगया, सारनाथ, कुशीनगर भारतमा पर्दछन् । आवश्यक सुविधाहरूको समुचित व्यवस्था गरेकाले बौद्ध तीर्थयात्रीहरू मात्र होइन अन्य पर्यटकहरू समेत ती स्थानहरूमा आकर्षित गर्नसकेको छ, र फाइदा पनि लिन सकेको छ ।

लुम्बिनीमा पर्यटकहरू कम आउनुका कारणहरूमा व्यवस्थापनले अन्तर्राष्ट्रिय समुदायमा प्रचारप्रसार तथा अन्य सहयोगका लागि उचित समन्वय गर्न नसक्नु, गुरुयोजनाको समय सापेक्ष परिमार्जन गर्न नसक्नु, गुरुयोजनाका लागत खर्च अधिक हुनु र कार्यान्वयनमा ढिलाई हुनु, व्यवस्थापन चुस्त, सक्षम र पूर्वाधारहित नहुनु देशको शान्ति सुरक्षा तथा राजनैतिक अवस्था बिग्रनु, पर्यटकहरूका लागि गुणस्तरीय सेवा र सुविधा नहुनु, लुम्बिनीको साथै नेपालकै पर्यटन उद्योगको समुचित प्रचारप्रसार र बजार व्यवस्था नहुनु, धार्मिक पर्यटन र क्षेत्रीय पर्यटनलाई उचित ध्यान नदिनु, लुम्बिनी र वरिपरिका क्षेत्रहरूको उत्खनन् तथा अध्ययन अनुसन्धानमा कमी हुनु, भारत हुँदै नेपाल भित्रने पर्यटकहरूलाई २४ घण्टे प्रवेशाज्ञा दिनु, लुम्बिनी नजिक अन्तर्राष्ट्रिय हवाई मैदान नहुनु आदि प्रमुख छन् । भियतनाम बौद्ध मन्दिरका भिक्षु डा. ल्याम भन्नुहुँच्छ, कि नेपाल मात्र यस्तो देश हो जहाँ कुरा र भाषणमात्र बढी हुँच्छ र काम भने एकदम कम । भगवान् बुद्ध भियतनाम वा अन्य कुनै देशमा जन्मनु भएको भए आज बुद्धभूमि संसारको उत्कृष्ट गन्तव्यस्थलको रूपमा प्रमाणित भइसक्ने थियो । हामी आफ्नो देशमा भएको धेरै नै सुविधा सम्पन्न जीवनलाई छाडेर यहाँ आएका छौं केवल भगवान् बुद्धका कारणले । लुम्बिनीलाई श्रद्धा गर्ने, माया गर्ने र भ्रमण गर्न चाहने मानिसहरू विश्वमा लाखौं छन् । तर पनि किन लुम्बिनी भ्रमण गर्न पर्यटकहरू कम आउँदछन् ? किन उनीहरूको बसाई अवधि एकदिनभन्दा पनि कम छ ? किन गुरुयोजना शुरु भएको २७ वर्षसम्म जम्मा ३५ प्रतिशत मात्र काम हुन सक्यो ? किन अति राम्रा लुम्बिनी घोषणापत्रहरूको कार्यान्वयन हुन सकेन ? किन लुम्बिनी विकास कोष राजनैतिक भर्ती केन्द्र जस्तो मात्र भयो ? के भगवान् बुद्ध जन्मेको देशमा आज भइरहेको हत्या हिंसा सुहाउँदो छ ? संसारले नेपालीहरूलाई

के भनिरहेको छ ? यी सबै प्रश्नहरूको उत्तर खोज्न नै आजको चुनौती हो । आफ्नो पदावधि कति समयको हुन्छ र मेरो कार्यकालमा मैले के के काम गर्न सक्छु भन्ने कुराको सामान्य जानकारीसमेत नभएका व्यक्तिहरू मन्त्री तथा अन्य पदाधिकारीमा नियुक्त हुनु नै लुम्बिनीको दुर्भाग्य हो । राजनैतिक नियुक्ति गर्ने परिपाटीले गर्दा भर्खर नियुक्त हुँदा चर्चित र महत्वाकांक्षी भाषणहरू गरेर विताउने मन्त्री र पदाधिकारीहरू धेरै आए । जसले लुम्बिनीलाई ढाल बनाएर आफू र आफ्ना आसेपासेलाई फाइदा हुने काममा नै बढी ध्यान दिन थाले । वास्तविकतामा लुम्बिनीको विकास र लुम्बिनीको अथ्ययन अनुसन्धान, प्रचारप्रसारलाई सामान्य किसिमको सहयोग गर्ने पनि कञ्जुस्याई गर्ने परिपाटी देखियो । मन्त्रीसंग आफ्नो कार्यकाल थमौती गराइदिनुहोस् भन्दै सधै मन्त्रालय र मन्त्री निवास धाउने पदाधिकारीहरू पनि विशेषकाम पर्दा बाहेक अन्य अवस्थामा सम्पर्क कार्यालयमा हाजिरी बजाउने र काठमाडौं नै बस्ने गर्न थाले । जसले गर्दा एकातिर निर्धक्क भएर काम गर्ने बातावरण बनेन भने अकेतिर कर्मचारीहरू सामान्य कामको लागि पनि फाइल सदर गराउन पदाधिकारीहरूको घरघर धाउनुपर्ने अवस्थाको सिर्जना हुन पुग्यो । विश्वभरिका बौद्ध धर्मावलम्बी मात्र होइन युनेस्कोदेखि लिएर अनेकौं संघ संस्थाहरूले लुम्बिनीको विकासको लागि विगतमा अरबौं डलर दिइसकेका र दिन तयार पनि छन् । तर ताल आएर विदेशी दातृसंस्थाहरूबाट लुम्बिनी विकासको निमित्त आएको सहयोग रकम कोषले पारदर्शी र सदुपयोग गर्न नसकेकोले विदेशी सहयोग घट्दै गएको आरोप लाग्दै आएको छ । दुई दुई वर्षमा आयोजना गर्ने भनिएको विश्व बौद्ध शिखर सम्मेलन ६ वर्षपछि गत वर्ष मझसिरमा सम्पन्न भयो । ३ दिने त्यो सम्मेलनमा भएको व्यवस्थापनको कमजोरीले बनाएको खाडल पुर्न कति समय लाने हो थाहा छैन भने यो जस्तो महत्वाकांक्षी र वर्षेभरी आयोजना गर्नुपर्ने कार्यक्रमको व्यवस्थापन गर्नु र स्रोत जुटाउनु धेरै ठूलो र चुनौती पूर्ण कार्य हो । यसको लागि लुम्बिनीको व्यवस्थापनमा आमूल परिवर्तन गरी विश्व समुदायलाई विश्वस्त गराउन सकेमा र साँच्चै लुम्बिनी र नेपालको पर्यटनको विकास गर्ने पर्छ र यसबाट सबैलाई फाइदा हुन्छ भन्ने भावना भए मात्र यो कार्यक्रम सफल हुनसक्दछ ।

नेपाल भ्रमण वर्ष १९९८, गन्तव्य नेपाल अभियान २००२, सगरमाथा स्वर्णजयन्ती २००२, विश्व बौद्ध शिखर सम्मेलनहरू जस्ता विभिन्न कार्यक्रमहरूले नेपाललाई अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा परिचित गराउन सहयोग पुऱ्याएको सन्दर्भमा यस कार्यक्रमले पनि लुम्बिनी, नेपालको धार्मिक पर्यटन तथा समग्र पर्यटन उद्योगलाई एक नयाँ गति दिन सक्ने देखिन्छ । त्यसैले यस कार्यक्रमले लुम्बिनी भ्रमण गरी स्वर्ण रजत बुद्धजयन्ती (२५५०), लुम्बिनी दर्शन वर्ष २०६३ भव्यताका साथ मनाउने मात्र न भई

लुम्बिनीलाई राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रियरूपमा परिचित गराउने, नेपालमा शान्ति सुरक्षाको अवस्थालाई टेवा पुऱ्याउने, लुम्बिनी गुरुयोजनालाई पूरा गर्न आवश्यक सुभाव, दवाब तथा सहयोग पुऱ्याउने र गुरुयोजनाको ६० प्रतिशत कार्य सम्पन्न गराउने, गौतम बुद्ध विमानस्थललाई क्षेत्रीयस्तरको अन्तर्राष्ट्रिय विमान स्थलको रूपमा विकास गर्ने, वर्षेभरी पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा विकास गर्ने, श्रीलङ्कन गेष्ट हाउस सञ्चालनलाई निरन्तरता दिई थप २ वटा मध्यमस्तरको गेष्ट हाउसको निर्माण गर्ने, लुम्बिनी वरिपरिका देवदह, रामग्राम, कपिलवस्तु जस्ता स्थलहरूको संरक्षण र विकास गरी सुविधा सम्पन्न बनाउने, नेपालमा धार्मिक पर्यटनको महत्वलाई प्रभावकारी बनाउदै प्रमुख धार्मिक स्थलहरूमा भ्रमण सञ्चाल विकास गर्ने, लुम्बिनीमा आन्तरिक पर्यटन, क्षेत्रीय पर्यटन, ग्रामीण पर्यटन, सामुदायिक पर्यटन, सम्मेलन पर्यटन आदिको विकास गर्ने आदि कार्यहरूमा योगदान पुऱ्याउने देखिन्छ । यस कार्यक्रमलाई श्री ५ को सरकार संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयको राष्ट्रिय कार्यक्रमको रूपमा वर्षेभरी नै मातहतका अन्य संस्थाहरू, स्थानीय समुदाय, अन्तर्राष्ट्रिय समुदाय आदिको सहभागितामा सफल पार्न सकिन्छ । देश विकासका सबै खाले सञ्चार माध्यमहरूबाट प्रचारप्रसार गराउने, देशभित्र र बाहिर जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न सकिन्छ । लुम्बिनीको इतिहासमा यो सबैभन्दा ठूलो कार्यक्रम हुने भएकोले लुम्बिनीको गरिमा अन्तर्राष्ट्रियरूपमा बढनुका साथै अत्यावश्यक पूर्वाधारहरूको विकास हुने, लुम्बिनीमा पर्यटक आगमन एक लाखभन्दा बढी र नेपालमा पाँच लाखभन्दा बढी पुग्ने, स्थानीय समुदायहरूलाई फाइदा पुग्ने, लुम्बिनी विश्व शान्ति शहरको अवधारणाले मूर्तरूप लिने र बौद्ध तथा हिन्दू धर्मावलम्बीबाहेक अन्य व्यक्तिहरूको पनि आकर्षक गन्तव्य स्थलको रूपमा विकास हुने देखिन्छ ।

जीवनमा कमितमा एकपटक भ्रमण गर्नुपर्ने स्थल लुम्बिनी केवल नेपाल र नेपालीको मात्र होइन । यो त सम्पूर्ण विश्वभरीका शान्तिप्रेमी मनिसहरूको आस्थाको केन्द्र हो । यसको विकास हुनु र भ्रमण गर्नु भनेको महत्वपूर्ण कार्य हो । यसैगरी भगवान् बुद्धका अष्टाङ्गिक मार्गको अनुसरण गरेमा संसारमा देखापरेको हत्या, हिंसा र अशान्तिले समेत निकास पाउन सक्ने कुरामा दुईमत रहन सक्दैन । आजको विकृत समाजलाई शान्ति शिक्षा, बौद्ध शिक्षा तथा नैतिक शिक्षा जस्ता विषयको अध्यापन गराइने लुम्बिनी बौद्ध विश्वविद्यालयको स्थापना पनि लुम्बिनीको एक प्रमुख आकर्षण बन्न सक्नेछ । त्यसैले यो कार्यक्रमलाई सफल पार्नु सबै नेपाली, सबै बौद्ध र हिन्दू धर्मावलम्बीहरू, शान्ति चाहने र लुम्बिनीलाई माया गर्ने सम्पूर्ण विश्व समुदाय, सम्पूर्ण पर्यटन व्यवसायीहरूको दायित्व हो ।

भवतु सब्ब मंगलम् ।

मेरो वेदना

-सरिता रञ्जितकार, कक्षा : ५

शान्ति छाउने हाम्रो देशमा
हत्या र हिंसा कहाँबाट आयो
सत्यको जीत हुने देशमा
असत्यको आँखा यहाँ लाग्यो ।

मिलीजुली बाँच्ने दाजुभाइ
सबैजनामा धृणा र इर्घ्या
सबैलाई सम्मान गर्ने देशमा
छुवाछुतको भावना कसले ल्यायो ।

नेपालीहरूको ठाडो शिर
आज कसले भुकायो
शान्ति छाउने हाम्रो देशमा
हत्या र हिंसा कहाँबाट आयो ।

-सरोज महर्जन, कक्षा : ५
अमृत बौद्ध परियति शिक्षालय

अशान्तिलाई हटाउँ

शान्तिसँग बाँच्न देऊ
अशान्तिसँग बाँच्न हैन ।
हाँस्ने र खेल्ने मैदानमा
लडाइँ हुन थाल्यो ॥

बुद्ध जन्मेको यो देशमा
किन यस्तो हुन थाल्यो ।
एउटै देशको दाजुभाइ
आपस आपसमा लड्न थाल्यो ॥

किताब' कलम बोक्ने हातमा
बन्दुक' बोक्न थाले
शान्ति लिने बेलामा
अशान्ति लिन थाले ॥

ल्याऊ, ल्याऊ फेरि यो देशमा शान्ति
शान्ति ल्याऊ अशान्तिलाई छोडेर
शान्ति मात्र ल्याऊ ।

मुञ्चिचस्सामि इणेन ते (तपाईंको ऋणबाट मुक्त हुनेछु)

श्रा. सरणकर, हाल श्रीलंका

गुणवन्तो महाथेरो
नयना अस्सु पतन्ति हि
उत्तमं मे गुणं तस्स
यदा पच्चवेक्खति तु
गुणवान् ठूलो भन्ते जब तपाईंको उत्तम गुणहरू याद आउँछ यी
आँखाबाट आँसु झर्दै नै ।
चिवर अदादिं पीत
गुत्वा हं बुद्धसासने
लभित्वा जीवितं तेन
पतोस्मिं इणकारकं
मलाई पहेलो चिवर दिई बुद्ध शासनमा भित्र्याउनु भयो । तपाईंबाट
नयाँ जिन्दगी पाएर ऋणी भएँ ।

अयं कालोहि बुद्धोति
विजहितोति 'हं तथा
तत्रान्तरेहि थेरो त्वं
अनागमन गच्छ व
यो समय पनि निष्ठुरी छ । मलाई तपाईंसँग बस्न नंदिई छुट्याई
दियो । ती विछोडिएका समयभित्र तपाईं फेरि नआउने बाटोमा
जानुभयो ।

उपटातु मुहुतमिप
परिदेवेन किं फलं
समिपे तस्स तिष्ठित्वा
खमा याचारिमि तेन'हं
शोक गरेर के गर्नु ? तपाईंको नजिक वसी छिनभर पनि सेवा
गर्न पाईन । त्यसको लागि तपाईंसँग माफी माग्नैछु ।

जायित्वा पुन'यं लोके
आचरियो'व होतु मे
भवित्वा पुन सिस्सो'हं
मुञ्चिचस्सामि इणेन ते
फेरि एकपटक यो लोकमा जन्म लिई मेरो गुरु भन्ते हुनुहोस् । म
तपाईंको शिष्य भई ऋणबाट 'मुक्त हुनेछु ।
प्रत्यावृत्त अनुष्टुभ छदसमा लिखित यो लस्म लिई मेरो गुरु भन्ते
हुनुहोस् । म तपाईंको शिष्य भई ऋणबाट मुक्त हुनेछु ।

बौद्ध दृष्टिकोण असारपुनिह्या महत्त्व

- नीलशोभा बज्राचार्य

दीपंकर परियति शिक्षालय, नागवहा:

वैशाखपुनिह्या महत्त्व दुर्योग असारपुनिह्या नं आपालं महत्त्व दु। श्वेतकेतु देवपुत्र जुयाच्चम्भ बोधिसत्त्वयात आपालं देव ब्रह्मापि भैना सकलसत्त्व प्राणीपित्त भव दुःखं तरेयायेया निति छलपोलं मांया गर्भे च्चं विज्ञाहुं धका: प्रार्थना यासेलि वसपोलं पञ्चमहाविलोकनं स्वया विज्ञाना: असारपुनिह्य कुन्तु महामायादेवीया गर्भय् च्चविज्ञागु जुल। अनलि य्यांगु निमित्त खना: वैराग्य प्राप्त जुया: नीगुदैया उमेरय् थुगु हे दिनय् महाभिनिष्क्रमण (गृहत्याग) याना विज्ञात। ३५ दैया वैश्य वैशाखपुनिह्य कुन्तु बोधिज्ञान प्राप्त यानाविज्ञाये धुका असारपुनिह्या दिनय् हे ऋषिपत्तन मृगदानवनय् पञ्चभद्रवर्गीयपित्त धम्मचक्रसूत्रं देशना यानाविज्ञात। अनलि थवे दिं खुन्तु वसपोलं तीर्थकरतयत दमन याये निति श्रावस्तीया गण्डव वृक्ष मुले यमक प्रातिहार्यं क्यना विज्ञात। यमक प्रातिहार्यं क्यना विज्ञाय् धुका: थकुन्तु हे थ: मां जुयाच्चम्भ त्रायतिंस देवलोकय् देवपुत्रप्रमुख याना: देवतापित्त अभिर्थं देशना यानाविज्ञात। थुकथं असारपुनिह्या विशेष महत्त्व दुगु जुयाच्चवन।

आ छलपोलं छिकपिनी न्योने असारपुनिह्य कुन्तुया न्यागू संयोगया वारे छगू छगू याना: प्रस्तुत यायेगु कुत याये। न्यापांगु संयोग ख:-

१) बोधिसत्त्व सिद्धार्थया गर्भ प्रवेश

दीपंकर बुद्ध्या पालय् सुमेध तपस्वीयां रूपय् जीवन व्यतित यानाच्चम्भ बोधिसत्त्वं वसपोल दीपंकर बुद्धसमक्ष बुद्धत्वं प्राप्तिया निति प्रार्थना या: बलय् सम्बोधि प्राप्तिया निति मांगु पारमिता पूर्ण यायेगुलिइ सक्षम जूं धयागु खं सीवं दीपंकर बुद्धं उगु आशिका पूर्ण जुइगु खं आज्ञा जुया विज्ञासे वसपोलयागु बुद्धत्वया समय, स्थानया वारे नं भविष्यवाणी याना विज्ञात। थुब्लेनिसे वसपोल बोधिसत्त्वया रूपय् पारमिता, उपपारमिता, परमत्पारमिता पूर्ण याना विज्ञासे अखिरय् तुषिता देवलोकय् श्वेतकेतु देवपुत्र धायेका: जन्स जुयाच्चंगु ख:। बुद्धत्वं प्राप्तिया लागि देवयोनि अनुकूल मजुगु व उकिया लागि मनुष्य जीवन हे मांगुलिं वसपोलं थगु अन्तिम जन्म गुबले, गन, सुया कोखं जुइगु धका स्वया विज्ञात। वसपोलं सु गुम्हेसिया गर्भय् च्चंसा उपयुक्त जुई धका विचायाना स्वया विज्ञावले कपिलवस्तुया हे जुजु शुद्धोदनया अग्रमहिषी जुया च्चम्भ महामायादेवी उगु विशेषतां सम्पन्न जुयाच्चंगु सिद्धका असारपुनिह्या दिनय् गर्भप्रवेश जूवनेगु निश्चय याना विज्ञात।

तुयूम्ह किसिया रूप धारण याना: थ:गु सों परिशुद्धगु पलेस्वां छफ्प ज्वनो: किसि स्वभावं गर्जे जुया हाला कनक विमानय् १६

च्चना: महामायादेवीया शयनासन स्वचा: चाहुला गर्भय् प्रवेश याना विज्ञात। थुजागु मंहंगुलि महारानी तसकं ग्यात व जुजुया धन्दा जुया ५४ मह ज्योतिषतयत सःतल। ज्योतिषतयत् धाल- महारानीया गर्भधारण जूगु व गर्भय् ३२ लक्षणं युक्तम्भ राजकुमार हे जुझ्मा। व राजकुमार छेँ च्चंसा चक्रवर्ती जुजु जुई। छेँ त्यागयात धाःसा बुद्ध जुई धका ज्योतिषशास्त्रया आधारय भविष्यवाणी याना विज्ञात। थुकथं तसकं दुर्लभगु बोधिज्ञान प्राप्त यायेत बोधिसत्त्वं मनुष्य लोकय् जन्म कायेत गर्भप्रवेश यानाविज्ञागु दिं असारपुनिह्य हे ख:।

२) महाभिनिष्क्रमण

सिद्धार्थकुमार क्रमशः ल्यायम्ह जुनुं वल। चित्तय् वैराग्य पिहाविङु छुं नं खं वा चिजपाखं सिद्धार्थकुमारयात तापाक तयातल। १६ दं दुबःलय् हे रूप गुणं सम्पन्नम्भ यशोधरा राजकुमारी नाप विवाह यानाविल। दरबार दुने न्यावले च्चनेमा: बलय् वसपोलयात उकुसमुकुस थें जुयावल उकिं वसपोलं छुन्तु चात्युवनेगु इच्छा व्यक्त यानाविज्ञात। उबले चात्यू बंबले सिद्धार्थकुमारं य्यांगु निमित्त खन। व ख: बुढा, रोगी, सिम्ह अले शान्त स्वभावम्भ मिक्षु। सिद्धार्थयात नं थ्व खना प्रवर्जित जुइ मास्तेवल। उबलय् छम्ह दूत व्याँय वया: काय् बूगु खं न्यंकल। अनायास सिद्धार्थया म्हुतुं पिहां वल राहु उत्पन्न जुल। सिद्धार्थ राहु शब्द छ्यःगुलिं शुद्धोदनं मचाया नां राहुल धका तयाविल। सिद्धार्थ गृहत्याग यायेगु निर्णय याये धुकुगु जुयाच्चवन। गुबले फुकस्या: न्य्यःवयेकल सिद्धार्थ तीजक दना: छन्दकयात रथ तयार या धका: धया विज्ञात। पिहां विज्ञाय् न्य्यः यशोधराया व्यवधाय् विज्ञाना मां व कायथा ख्वा तापाक स्वयाविज्ञात। अले प्रस्थान याना विज्ञात सम्यक् सम्बुद्धत्वं प्राप्त यायेगु महान् अभियानया निति। थुकथं महाभिनिष्क्रमण असारपुनिह्य कुन्तु जुगु निगूगु महत्त्वपूर्ण घटना ख:। परम सत्यात साक्षात्कार यायेगु लागि कारक जूवंगु असारपुनिह्या थुगु महाभिनिष्क्रमण घटना धात्यें हे महत्त्वपूर्ण जुल।

३) धर्मचक्र प्रवर्तन

छहु पञ्चभद्र वर्गीयपिसं तापाकनिसे बुद्ध वया च्चंगु खनेव बुद्ध जुइयुकुगु खं मसिया तप भष्टम्भ वल, वयात मिसं माने याये मखु धका प्रण या:सां न्योने थ्यक विज्ञावलय् वसपोलया मैत्री करुणाया प्रभावं हे उमिसं अनायास स्वागत सत्कार यायेगुलिइ न्यज्ञाया: वन। वसपोलं थम्हं सीकागु धर्म खं कना विज्ञासे दकले न्यापं प्रवर्जितपिसं निगू अन्त त्वतेमा धका निगू अन्तया खं कना विज्ञात। उगु निगू अन्त ख:। अति मार्ग व हीन मार्ग। अति

मार्ग धैगु मोक्षया आशां थःगु शरीरयात दुःख, कष्ट, पीडा विया:
मोक्ष प्राप्त जुइ धयागु विचाः याना शारीरिक कष्ट जुइगु अभ्यास
यायेगु । व हीन मार्ग धैगु थ जन्म लिपा मेगु जन्म मदु धया अति
भोग विलाशय लिप्त जुइगु । थ निगु अन्त त्वःता मध्यममार्गय
न्त्यावन धाःसा जीवन सफल जुइगु उपदेश कना विज्यात ।
अनलिपा चतुरार्य सत्यया विषयसं व्याख्या यानाः धर्मोपदेश
वियाविज्यात । थव्यात हे धर्मचक्रप्रवर्तन सूत्र देशना धकाः धाई ।
थुगु देशना नं असारपुन्हि कुन्हु यानाविज्यागु खः ।

४) ऋद्धिप्रतिहार्य

प्यंगूगु संयोगय श्रावस्ती तिर्थकरतयत् दमन यायेया लागि
यमक प्रतिहार्य क्यना विज्यात । उगु प्रतिहार्य बुद्ध थःगु ऋद्धिवलं

अनेक प्रकारया प्रातिहार्य छागू हे इलय् छाखें लःथाः व मेखें मिधाः
पिक्याः प्रातिहार्य क्यना विज्यात । थ नं वसपोलं असारपुन्हि
कुन्हु हे क्यना विज्यागु जुल ।

५) अभिधर्मदेशना

वथें हे न्यागूगु संयोगय वसपोलं थः जन्मदाता जुयाविज्याम्ह
मां महामायादेवी दिवंगत लिपा देवलोकय देवपुत्र जुयाः जन्म जुयाच्चंम्ह
वसपोलसहित सकल देवलोकवासीपित चित्तनापं स्वापू दूगु अतिक्रं
गम्भीरादि गम्भीरगु अभिधर्म देशना यानाविज्यागु जुल ।

थुकथं भगवान् बुद्धया जीवनलिसे स्वापू दूगु विभिन्न न्यागु
घटनात असारपुन्हि दिनय चूलागुलिं बौद्धजगतय थुगु पुन्हिया
विशेष महत्त्व दयावयाच्चंगु खः ।

Our Cultural Heritage

Culture is a combination of art, literature & tradition. Culture is the dominant factor of social manner. Cultural heritage is the achievement from knowledge art, literature, ancient belief, religion & philosophy which is the source of gratification of life. We are rich in our cultural heritage . Our life is attached to various aspects. Nepalese culture is related with religion, belief & faith of the people. Cultural heritage gives the new identity for nation. Without cultural heritage, no country can imagine its religion festivals, customs, & way of living. When we see our country there are many cultural heritage like festivals, rituals, music, dance, monasteries temples,

gumbas etc. which give the real & unique identity to our country. People of other countries are attracted towards the cultural heritage of our country. Thousand of tourists come every year to our country to see our cultural heritage & other activities. Our country earns foreign currency from tourists which helps to develop the economic condition of Nepal. But now the beauty of cultural heritage is declining due to the fond of modernization & consequent. We all should preserve the cultural heritage. We should realize the importance of valuable heritage.

- Pramila Manandhar, Class : 10
Kanya Mandir H.S.S. Chhetrapati, Ktm.

कुलपुत्रहरू श्रीलंकामा अध्ययनार्थ पठाउने सूचना

मित्रराष्ट्र श्रीलंकाबाट बुद्धधर्मसम्बन्धि अध्ययनार्थ ११-१५ वर्षसम्मका १० जना श्रामणेरको माग भई
आएकोले इच्छुक कुलपुत्रहरूले एक महिना (३० दिन) भित्र सम्पर्क राख्नुहन अनुरोध छ । उपत्यका
बाहिरका विहारहरूबाट प्रतिनिधित्व गरी पठाउने कुलपुत्रहरूलाई विशेष प्राथमिकता दिइने छ ।

सम्पर्क : **मित्रु धर्ममूर्ति**

आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू

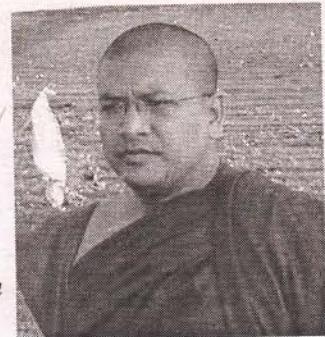
फोन : ४२७४२०, ईमेल : anandkutibihar@ntc.net.np

Remaining part of last issue.....

Data Collection in brief -2005 :

Updated Theravada Records in Present Nepal

- Kondanya, Buddha Vihara

ANAGARIKAS IN NEPAL (135):

1. Amarapura Vihara, Bungamati, Lalitpur.

- 1) Anagarika Charujnani, 2) A. Sunita,
- 3) A. Palitajnani, 4) A. Pamitajnani,
- 5) A. Padumajnani, 6) A. Rupawati.

2. Bauddha Samaskrit Vihara, Bhaktapur.

- 1) Anagarika Sanghashila

3. Buddha Vihara, Dharan.

- 1) Anagarika Sumedhavati, 2) A. Sushilavati,
- 2) A. Kanchana, 3) A. Shasanavati

4. Mahaprajna Ashram, Anamnagar, Kathmandu.

- 1) Anagarika Prajnavati.

5. Chatubrahma Vihara, Matatirtha, Kathmandu.

- 1) Anagarika Anu.

6. Dhammadavasa Vihara, Khusibun, Kathmandu.

- 1) Anagarika Krishgautami, 2) A. Suchita,
- 3) A. Shilgautami, 4) A. Kshantigautami,
- 5) A. Shyamavati.

7. Dharmakirti Vihara, Naghal, Kathmandu.

- 1) Anagarika RatnaManjari, 2) A. Dhammadavati,
- 3) A. Dhammadinna (Chameli), 4) A. Anupama,
- 5) A. Sanghavati, 6) A. Khemavati, 7) A. Indravati,
- 8) A. Jayavati, 9) A. Danavati, 10) A. Tyagavati
- 11) A. Viryavati, 12) A. Shubhavati,
- 13) A. Ramavati, 14) A. Surammavati,
- 15) A. Hemavati, 16) A. Suppabhavati,
- 17) A. Supriya, 18) A. Amata, 19) A. Vannavati,
- 20) A. Suvannavati.

8. Dharmashila Buddha Vihara, Pokhara.

- 1) Anagarika Karmashila.

9. Gautami Vihara, Lumbini.

- 1) Anagarika Sujata, 2) A. Khamesi.

10. Ilayabahi, Tana Bahal, Lalitpur.

- 1) Anagarika Shilaparami, 2) A. Viryaparami,
- 3) A. Vineeta, 4) A. Shilachari,

11. Int'l Buddhist Meditation Centre, Kathmandu.

- 1) Anagarika Aggajnani, 2) A. Nirmalajnani
- 3) Shantarakshita.

12. Jaya Mangal Vihara, Tana Bahal, Lalitpur.

- 1) Anagarika Vijita, 2) A. Nekkhami,
- 3) A. Chittavati

13. Jyoti Vihara, Chapagaun, Lalitpur.

- 1) Anagarika Virygautami, 2) A. Upeskshagautami.

14. Kashivarna Buddha Vihara, Panuati.

- 1) Anagarika Satyaparami.

15. Nirvanamurti Anagarikaram, Kimadol, KTM.

- 1) Anagarika Sumana, 2) A. Uttara, 3) A. Sumitra,
- 4) A. Molini, 5) A. Dhammadvijaya, 6) A. Tejavati,
- 7) A. Shyamavati,

16. Kunsa Baha, Hyumat, Kathmandu.

- 1) Anagarika Patachari, 2) A. Umavati.

17. Mahabodhi Vihara, Tansen, Palpa.

- 1) Anagarika Revati (Dhammadinna).

18. Muni Vihara, Bhaktapur.

- 1) Anagari Sugandhavati, 2) Padmavati.

19. Narsinharama, Thaina, Lalitpur.

- 1) Anagarika Jnanashila, 2) A. Satyashila,
- 3) A. Shilavati, 4) A. Yeshavati, 5) A. Dháraní,
- 6) A. Jeenvati, 7) A. Shilpavatisushma.

20. Padmachaitya Vihara, Butwal.

- 1) Anagarika Udayashila, 2) A. Santiwati.

21. Padmakirti Vihara, Kamalpokhari, Kathmandu.

- 1) Anagarika Kamala, 2) 8) A. Karunavati,
- 3) A. Pabbhavati, 4) A. Dhyanavati,
- 5) A. Bhavanavati.

22. Prajnanandarama, Okubahal, Lalitpur.

- 1) Anagarika Jnanavati.

23. Pranidhipurna Mahavihara, Balambu, KTM.

- 1) Anagarika Mudita, 2) A. Chandrashila 'B'.

24. SangharakshitaVihara, Lalitpur.

- 1) Anagarika Abhaya, 2) A. Chandrashila,
- 3) A. Shilachari,

25. Shanti Sukhavasa, Chakupat, Lalitpur

- 1) Anagarika Utpalavarna (Chini).

26. Shree Kirti Vihara, Kirtipur, Kathmandu.

- 1) Anagarika Mina.

27. Sunandarama, Thaina, Lalitpur.

- 1) Anagarika Madhavi, 2) A. Masukhi,

- 3) A. Mashobha, 4) A. Mashraddha, 5) A. Masudha,
- 28. Sulakshanakirti Vihara, Kirtipur, Kathmandu.**
- 1) Anagarika Anoja, 2) A. Atula, 3) A. Anula.
29. Sangharama Vihara, Dhalko-KTM.
- 1) Anagarika Dharmarakshita.
- 30. Vishwashanti Vihara, New Baneshwar-KTM.**
- 1) Anagarika Shubha, 2) A. Khema,
 - 3) A. Sudhamma.
- 31. Vis'anti Dhm'kirti Vihara, Basundhara, KTM.**
- 1) Anagarika Dhajavati (Kusum), 2) A. Padmavati,
 - 3) A. Bhadravati.
- 32. Residing other Anagarikas:**
- 1) Anagarika Chandrajnani, Patan.
 - 2) A. Sraddhavati, Shankhamul.
 - 3) A. Amaravati, Patan.
 - 4) A. Dhammadhari, Patan.
 - 5) A. Nanda, Thasi.
- STUDYING AND RESIDING IN FOREIGN COUNTRIES (27):**
- A. India (1):**
- 1) Anagarika Roopashila,
- B. Myanmar (9):**
- 1) Anagarika Javanvati, 2) A. Vimalajnani,
 - 3) A. Nandavati, 4) A. Vazira, 5) A. Ambika,
 - 6) A. Buddhapali, 7) A. Darshana,
 - 8) A. Agrajani 'B', 9) A. Nandavati 'B'.
- C. Taiwan (3):**
- 1) Anagarika Pannavati, 2) A. Sani, 3) A. Nima.
- D. Thailand (4):**
- 1) A. Sirisutta, 2) A. Shobhavati, 3) A. Ramshobha,
 - 4) A. Rozina.
- E. Sri Lanka (10):**
- 1) A. Keshawati, 2) A. Mettawati,
 - 3) A. Punnawati, 4) A. Sukhawati,
 - 5) A. Sunandawati, 6) A. Upananda,
 - 7) A. Dhammeshi, 8) A. Kshantiwati,
 - 9) A. Rupawati, 10) A. Shraddhagautami.
- The Theravada Viharas in Nepal District wise (96):**
- 1) Baglung (1):**
1. Jnanodaya Buddha Vihara 068-520921
- 2) Banke (1) :**
1. Buddha Vihara, Nepalganj
- 3) Bara (1) :**
1. Jnanodaya Kalaiya Buddha Vihara, Kalaiya
- 4) Bhaktapur(4) :**
1. Buddha Samskrit Vihar, Mi.buspark 6610842
 2. Muni Vihara, Inachó 6616464
 3. Nagadesh Buddha Vihara, Nagadesh. 6635397
 4. Pati Vihara, Madhayapur, Thimi C/o 6637601
- 5) Bhojpur (1):**
1. Shakya Muni Vihara, Taksar C/o 029 420270
- 6) Chitavan (1):**
1. Chitravan Vihara, Narayangarh 056-521478
- 7) Dhankuta(1):**
1. Buddha Vihara, Dhankuta
- 8) Gulmi (2):**
1. Sugandha Vihara, Ridi-Gulmi 079-529435
 2. Shree Shanti Buddha Vihara, Wame Taksar
- 9) Kaski (1):**
1. Dharmashila Bud. Vihara, Pokhara 061-520517
 2. Machchapuchchre Buddha Vihara, Ghachok
- 10) Kailali (1):**
1. Lokachakra Bud. Vihara, Dhanagadhi 091-622174
- 11) Kathmandu (28):**
1. Anandakuti Vihara, Swayambhoo 4271420
 2. Ananda Bhuvan Vihara, Bhuikhel C/o 427 0429
 3. Basundhara Buddha Vihara C/o 4354251
 4. Buddha Rishi Ashram, Anamnagar.
 5. Buddha Vihara, Bhrikuti Mandap 4226702
 6. Buddha Ratna Vihara, Putalisadak 4244277
 7. Chaturbrahma Vihara, Matatirtha 4310558
 8. Charumati Buddha Vihara, Chabahil 4484669
 9. Dhammvatas Vihara, Khusibun 4358688
 10. Dharmachakra Vihara, Bagbazar C/o 4261976
 11. Dharmakirti Vihara, Naghal 4259466
 12. Gana Mahavihara 4253454
 13. Gautam Buddha Vihara, Panga C/o 4330576
 14. Jetavana Vihara, Thankot 4311912
 15. Kuti Vihara, Koteshwara.
 16. Padmakirti Vihara, Kamalpokhari 4435586
 17. Padma Sugandha Vihara, Manjusri 4266255
 18. Pippali Theravada Vihara, Shiphal 4475066
 19. Pranidhi Purna Mahavihara, Balambu 4310592
 20. Shree Kirti Vihara, Kirtipur 4330836
 21. Shreegha Vihara, Naghal 4259110
 22. Sulakshana Kirti Vihar, Chobhar 4331718
 24. BuddhaBhoomi Mahavihara, Tokha 4362514
 25. Triratna Kirti Vihara, Kirtipur. 4334876
 26. Vijayaram Vihara, Dombu-Balambu.
 27. Vishwashanti Vihara, NewBaneshwar 4482984
 28. Vis'shanti Dharmakirti, Basundhara 4354251
- 12) Kavre Palanchok (8):**
1. Bal Harsha Kirti Vihara, Khopasi
 2. Bodhicharya Vihara, Banepa 011-661789
 3. Chandra Kirti Vihara, Banepa
 4. Dhyanakuti Vihara, Banepa 011-661244
 5. Kashivarna Buddha Vihara, Panauti
 6. Purvaram Vihara, Dhulikhel 011-661979
 7. Shikhalaipur Vihara, Dhulikhel
 8. Sudarshan Vihara, Banepa
- 13) Lalitpur (19):**
1. Amarapur Vihara, Bungamati 5551068

2.Ilayabahi, Patan	C/o 55339644	4. Vayarvan Jyoti Vihara, Chatara-Dharan
3.Jana Udaya Vihara, Sunakothi	C/o 570209	(23) Taulihawa (1):
4.Jayamangal Vihara, Tan Bahal		1. Shree Mangal Vihara, Kapilvastu.
5.Jitapur Gandhakuti Vihara, Khona	C/o 5542846	RELATED BUDDHIST ORGANIZATION, ASSOCIATION AND INSTITUTIONS:
6.Jyoti Udaya Vihara, Chapagaon	C/o 55771459	1. All Nepal Bhikkhu Association 4482984
7.Manimandapa Vihara, Patko	5526517	2. Anandakuti Vihara Trust, KTM. 4271420
8.Punya Udaya Vihara, Jala	C/o 5527456	3. Bud'bhoomi Buddha Kendra, KTM. 4362514
9.Prajananandarama , Ukubahal	C/o 5531448	4. Buddhist Communication Centre 5523065
10.Sangharakshita Vihara, Tana Bahal		5. Birat Buddha Sangha, Biratnagar.
11.Shakya Singha Vihara, Thaina	5524760	6. Bir Purna Pustak Sangrahalaya, Patan 5533077
12.Shanti Vihara, Kopundol		7. Buddha Anver'y Committee, KTM. 4259595
13.Shanti Sukhavas, Chakupat	C/o 55523613	8. Budhist Home for Aged, Banepa 011-661674
14.Siddhi Mangal Vihara, Thasi	5581098	9. Buddhist Vihara Sangha, Pulchok 5527670
15.Sumangal Vihara, Lunkhusi	5531715	10. Bud. Ed'tion and Social Dvloptn Ctre. 4250384
16.Sunandarama, Thaina	5521435	11. Buddhist Women's As'ciation, Nepal 4225490
17.Su'rna Kshatrapur Vihara, Lubhu	C/o 5580430	12. Baudha Yuwa Committee, Patan C/o 5543998
18.Veluvanaram Vihara, Thecho	C/o 5570062	13. Charumati Buddhist Mission 4484669
19.Yampi Mahavihara, Ibhali	5539466	14. Dharmakirti Buddhist Circle, KTM. 4259466
14)Makawanpur (1):		15. Dharma Vijaya Padanama, KTM. 4253454
1.Prajna Mahavihara, Hetaunda	057-520264	16. Dhamma Janani Vipassana , Lumbini
15)Myagdi (1):		17. Dhamma Kitti Vipassana , Kirtipur 4330836
1.Beni Buddha Vihara	C/o 069-520354	18. Dhamma Terai Vipassana Centre, Birgunj
16)Morang(2):		19. Dharmodaya Sabha, KTM. 4227176
1.Buddha Vihara, Biratnagar	C/o 021-522146	20. Dharmashring Vipassana Centre 4225490
2.Sw'bho C'tya Vihara, Urlabari	C/o 021-540080	21. Himalayan Buddhist Foundation 5520558
17)Nuwakot (1):		22. Int'l Buddhist Society, Lumbini 071-580133
1.Sugatpur Vihara, Trishuli	010-560153	23. Int'l Buddhist Meditation Centre 448 2707
18)Tansen, Palpa (4):		24. Jnanamala Mahasangha Nepal
1.Ananda Vihara, Tundikhel	075-520225	25. Jyotidaya Sangha, Chapagau 5571794
2.Holandi Vihara, Holangdi		26. Karuna Baudha Sangha, Tansen, Palpa
3.Mahabodhi Vihara, Laharepial		27. Lotus Research Centre, Patan 5534698
4.Mahachaitya Vihara, Taksar	C/o 075-520024	28. Lumbini Development Trust 071-580200
19)Parsa (1):		29. Mahila Baudha Sangha, Baglung 068-520224
1.Buddha Vihara, Birgunj		30. Mahila Baudha Sangha, Kathmandu
20)Rupandehi (9):		31. Maitreya Baudha Sangha, Bhaktapur
1.A'navu Buddha Vihara, Lumbini	071-580172	32. Metta Centre, Banepa 011- 661244
2.Gautami Vihara, Lumbini	071-580177	33. Nagadesh Buddhist Association 6635397
3.Int'n'l B'dha Par'tti Vihara, Butwal	071-551821	34. Nagarjun Buddhist Academy, Patan 5527446
4.Lokamunichula Vihara, Lumbini	071-580179	35. Nepal Baudha Parishada, Patan 5534277
5.Lumbini Thai Vihara, Lumbini	071-580141	36. Nepal Baudha Pariyatti Shiksha 4422250
6.Mahamaya Vihara, Lumbini	871-580144	37. Nepal Baudha Pariyatti Shiksha Sabha
7.Padma Chaitya Vihara, Butwal	071-546470	38. Panditarama Meditation, Lumbini 071580118
8.Pugata Bhoomi Jetavana Vihara	071-521920	39. Samyak Lyayemha Pucha, Balambu 3212682
9.Shakyam'ni B'dha Vihara, Lumbini	071-580841	40. Samyak Shiksha Samuha, Dharan 025-520728
(21)Sankhuwasabha (2):		41. Satya Sandesh Prachar Samuha, KTM.
1.Siddhi Vihara, Chainpur		42. Sharana Prakashan, Kathmandu 4255960
2.Bodhisatwa Vihara, Chainpur		43. Shree Kirti Buddhist Association 433 0836
(22)Sunsari (4):		44. Shanti Ban, Godavari, Lalitpur, Nepal 5529452
1.Buddha Vihara, Dharan	025-520354	45. Society for Buddhist Studies, Lalitpur 5528007
2.Buddha Vihara, Biratnagar		
3.Sw'mbhoo C'tya Vihara, Dharan	025-520728	

46. Sukhi Hotu Nepal, KTM. 4226702, 4482985
 47. Swayambhoo Bikash Mandal 4271712
 48. Jnanamala Bhajan Khala, Swayambhoo, KTM.
 49. Swayambhoo Sewa Samiti 4223973
 50. Swayambhoo Maha Samiti, KTM. 4277236
 51. Theravad Dayak Parishad, KTM. 4261976
 52. Vajracharya Sanrakshan Guthi, KTM. 4231484
 53. Vajrayan Mahavihar Sangha, Ktm. 4262304
 54. Young Buddhist Group, Kathmandu 4261209
 55. Young Men Buddhist Association 5538413
 56. Yuva Bauddha Sangha, Pokhara 061-520517

(For dear readers, there might be some mistake in this data collection and you are requested to suggest for correction so that can able to make it fare

updated data. You are requested to suggest to ravikunnu@hotmail.com

or

ravikunnu@yahoo.com

or

write me to the P.O. Box 993, Kathmandu. And also reader may visit for data collection in Nepalese Language to "The Jyoti Udaya" the special Buddha Purnima B.S. 2549 annual souvenir, issue no. 12, publishes from Jyotidaya Sangha, Jyoti Vihara, Chapagaun, Lalitpur, Ph. 5571794. Sadhu.)

नवीकरण गर्नेबारे सूचना

यस आनन्दभूमिको वार्षिक ग्राहकको अवधि सकिएका वा सकिनलागेका ग्राहक महानुभावहरूले नवीकरण गर्नहुन हार्दिक अनुरोध गर्दछ ।

नवीकरणको लागि सम्पर्क राख्ने स्थान:-

काठमाडौं-आनन्दभूमिको विहार, स्वयम्भू/बृद्धजयत्ती समारोह समितिको नगर कार्यालय श्रीघः विहार/श्रीघः ज्ञानमाला भजन, श्रीघः/अ. इन्द्रावती, धर्मकीर्ति विहार/वीणा कंसाकार, महिला बौद्ध समूह/रवि मानन्धर, ज्ञानमाला भजन खल: स्वयम्भू/प्रेमपूर्ण कर्मचार्य, इच्छुमतीटोल, वागवजार/नजीकको विहारमा, ललितपुर-हेराकाजी सुजिका:, नागबहा:/काजीलाल डंगोल/राम शाक्य, मणिमण्डप महाविहार, पतको/अ. जाणवती, भास्सरा स्कूल, पूर्णचण्डी, प्रज्ञानन्द स्मृति स्वास्थ्य क्लिनिक, थैना, भक्तपुर-रामकृष्ण वैद्य, गणेशमान श्रेष्ठ, मुनि विहार/संघरत्न शाक्य, खौमा/तीर्थराज वज्राचार्य, मिनिवस पार्क/सप्तचन्द्र वज्राचार्य, साकोठा, लुम्बिनी-भिक्षु मैत्री महास्थविर, बुटवल-नरेश वज्राचार्य/सुश्री विद्यादेवी शाक्य, भैरहवा-सूर्वणमुनि शाक्य, बनेपा-सुनकेशरी श्रेष्ठ, पाल्पा-सर्जु वज्राचार्य, पोखरा-उत्तममान बुद्धाचार्य, बेनी, म्यादी-याम शाक्य, बागलुड-कुण्डप्रसाद शाक्य, नारायणगढ-शेखर शाक्य, दीरगञ्ज-चक्रवहादुर शाक्य, विराटनगर-मोहनप्रसाद शाक्य, धरान-नीलकुमारी, विद्या शाक्य, धनगढी -प्रेमकुमारी तुलाधर, हेटौडा-गौतमराज शाक्य, पवन शाक्य, गोरखा-मोहनरत्न शाक्य, लमजुड-विजयबहादुर गुरुङ, वीरेन्द्रनगर, सुर्खेत-वसन्त थापा मगर, उर्लाबारी, मोरड-मनोज शाक्य

**Peace of the world is based on
peace in the family**

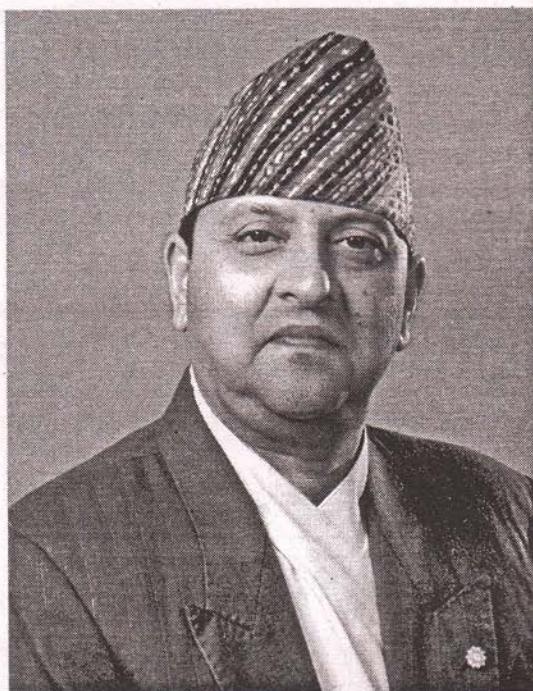
World Distribution Nepal Pvt. Ltd.

P.O. Box : 11291, Siddhi Bhawan, Kathmandu, Nepal

Tel : 4243706, 4246234, 4255088, 4263600, Fax : 977-1-4243726,

E-mail: bishwa@ccnep.com.np

मंगलमय कामना

श्री ५ महाराजाधिराज ज्ञानेन्द्रवीरविक्रम शाहदेव सरकार को
५९ औं शुभ-वर्षाभिवृद्धि दिवसको उपलक्ष्यमा मौसूफ
सरकारको सुखास्थ्य एवं दीर्घायुको
कामना गर्दछौं ।

स्वयरभू ट्युवस्थापन तथा संरक्षण महासमिति
परिवार
स्वयरभू काठमाडौं

Vassa: the great Buddhist tradition

Bhikshu Sangharakshit "Saddhamma Kovid"

Vassa means rain in the Pali language. During the rainy season, all Buddhist monks observe Vassa. The word itself has the significant meaning and all monks are bound to observe the rainy season commencing from the full moon day of July to October. Most people did not like monks walking in the rain with their wet robes and the Buddha heard complaints brought against them. Then the Buddha laid down a rule that all monks should stay in one place during the three months practicing monastic life more strictly than in other months. (Anujanami Bhikkhave Vassane Vassam Upagantu)

Specially, in the rainy period, monks stay at one place or in a Bihar with the promise of sticking to rules and putting them into practice as guided by the Buddha. At the time of the Buddha even in the rainy season, monks used to visit village to village and preached sermons for the benefit and welfare of many people. But after passing the rule of observing the rainy season monks confined themselves to a Bihar to practice properly in addition to giving sermons to their lay disciples who provided them with the four requisites. So monks and lay disciples had equal opportunity of generating merits through learning and practicing the teachings of the Buddha.

Vassa begins on the first day of the waning moon of the eighth lunar month (usually in July or the full moon day of Ashadh) and ends on the full moon of the eleventh month (usually October or full moon day of Ashwin). Its beginning and conclusion are two of the major festivals of the year among Theravada Buddhists, particularly in Myanmar, Kampuchea, Thailand, and Laos.

The tradition of Vassa was made conventional by Lord Buddha himself. This tradition is strictly followed in Buddhist countries like Thailand and Myanmar. In addition, it is followed in Buddhist country Sri Lanka, Buddha's birthplace Nepal and all Buddha's disciples Bhikshu-Sangha (community of monks) continually follow the rule of Vassa until now.

Commonly, the number of years a monk has spent in monastic life is expressed by counting the number of Vassas, he has observed.

The rule of staying at one place during Vassa was made by Lord Buddha. Lord Buddha not only made it for others but for himself too. Additionally, this tradition of Vassa was also inspired by Jain religion as said by the Venerable Bhikshu Aswaghosh Mahathera "Aggamahasaddhamma Jotikadhaja". He further said, the rule of Vassa for

Buddhist monks is not real Buddhist culture, but copied from Jainism.

"The Buddhist history reveals the fact that the tradition of Vassa seems as if copied from Jainism; but what the Buddha meant by the transformation of this tradition was paying attention to the voice of the majority and appreciating the system of democracy while extending his compassion and sympathy to the community of monks," said Venerable Upatissa who has the degree of Master of Arts in Buddhism and Buddhist Culture.

At the time of Lord Buddha, the followers of Jainism stayed at one place for three-month long rainy season without moving out anywhere. The main theory of Jainism, "Ahinsha Paramo Dhamma" (Pali language) or strictly not killing anyone is the foremost great dhamma. During the rainy period, the entire road becomes full of dirt, grub and mud. So that, there will be numerous small living things coming out of the earth. Walking on such kind of road may cause them to be killed. This is the main cause that they never went out of their place in the rainy period.

Lord Buddha's first sermon, called Dharmacakra-Prawartana, was given in Wrisipatan Mrigadawan, Sharanath, in India to five Brahman disciples (Panchavadrawargiya). After that, when there were 60 monks who were all enlightened from all kind of grief and sorrowfulness, Buddha ordered those monks "CHARATHA BHIKKHAVE CHARIKAN BAUJANA HITAYA BAUJANA SHUKHAYA" or, Oh monks, all of you go to preach the dhamma in high spirits for the welfare and happiness of the majority of peoples. Do not go more than one in the same road, etc.

According to the order of the Buddha, all monks went in different directions to spread the dhamma. They did not stay in the same place for a long in time. To fulfill their mission, they started to visit many villages, cities and countries. They slept when the hours of darkness came. They did not care either they have to stay in Bihar, forest or under a tree. They visited cities and villages merely for people's benefit.

During the rainy period, almost all people become busy with their own agriculture. This is suitable time for farmers to cultivate their paddy fields. Even in this period, monks were busy as they used to visit various places and villages. This is why many monks became sick as a result of walking in the rain and using up unclean water. It was also very difficult to visit village from village by roads. Some-

times, roads were not usable for monks to walk and they had trouble while they were walking through farms. Therefore it destroyed the cultivated crops.

It was not quite good for monks to travel during the rainy season. Due to heavy rains monks have had many difficult travels when they had to walk through cultivated farms. Many farmers got angry when they noted their cultivated farms had been marked by the footprints of walking monks. Moreover, almost all people were busy in their farming works. That is why they did not have time for listening to sermons of monks and could not offer them alms food (Bhojana). There were many other reasons which led the Buddha to lay down new rules in connection with the rainy season. Understanding the importance of observing the rainy season the Buddha said, "oh monks! I permit you to observe the rule of staying in an appropriate place during the rainy season of three months."

To make the rule about this Vassa, the Buddha actuated so many positive results by his wisdom. Those monks, who were residing at one place, following the rule of Vassa, can gain these things:

1. The junior monks get chances to gain knowledge of so many new things and remove their doubts through senior monks, teachers and so on.
2. Monks can communicate each other about dharma and can gain higher knowledge.
3. They can practice Buddha's teaching more effectively in their daily life during these three months of Vassa.
4. They can meditate to liberate themselves from grief, regret, sorrow and gain for perfect Enlightenment.
5. Those monks who were not enlightened may get the opportunity to practice thoroughly and become SHROTAPATTI, SAKRIDAGAMI, ANAGAMI, and ARHAT.
6. By staying for three months in the same place during the rainy season, they may know each other very well. As a result they can circulate their thoughts of Maitri or friendship at large to all directions.
7. In collaboration with the formal acts of the Vinaya monks gain the important knowledge of Dhamma and Vinaya.
8. Monks may be completely uncontrolled by freely visiting different places during Vassa. But, this possible predicament, of course, was blocked by the rule of Vassa

So from Lord Buddha's period (6th century B.C.) to the 21th century, the tradition of Vassa has continued until now. The Buddhist monks who are regarded as custodians of the Buddha Sasana have preserved the great tradition of Vassa over two thousand five hundred and forty nine years.

At the time of Vassa, monks promise to stay at one place for three months. However, they are not bound to stay at only one place. It means, any monk can live anywhere for individual spiritual practice and be taught, be trained, no matter whether that place be Bihar, house, forest, village or city. For Vassa, monks can stay individually or in-groups, too.

Vassa concludes with the *pavarana* ceremony, in which every monk, irrespective of rank or seniority, agrees willingly to receive instruction from any other monk in the monastery if he acts improperly. The *Kathina* ceremony, in which groups of laymen have the chance of presenting gifts to the monks, takes place during the first month following the conclusion of Vassa.

It is true that rules and regulations are for persons, persons are not for rules and regulations. The Buddha made the rule of Vassa and he had also modified some rules in order to cope with location, time and situation for the wellbeing of monks and lay disciples. So, according to the situation, the Buddha made the rule of Vassa that if the monk had an important occupation and he had to go far away, then he could stay for six days at that place, out of Vassa-place. If he came to sleep in the seventh of day in the Vassa-place, it was not against the Vassa-rule.

The end of Vassa is marked by joyous celebration. The following month is a major occasion for presenting gifts to monks and acquiring the consequent merit, called Kathina. The *Kathina*, or robe-offering ceremony, is a public affair during this period and typically involves a collective effort by a village, a group of villages, or a company to donate gifts to an entire monastery.

In Thailand, where all Buddhist males normally spend some time in a monastery, Vassa is a favoured period for temporarily experiencing the life of a monk and then to return to lay life. Also, in that same country, they do not provide visa for foreign monks to entry or for local monks for go out of country in order to respect the rule of Vassa. □

विद्यार्थी भाइबहिनीहरूको लेख, निबन्ध, कविता समाविष्ट यस बालस्तम्भमा प्रकाशनको लागि विद्यालयका शिक्षकहरूले आफ्ना विद्यार्थीहरूलाई बुद्धर्म, संस्कृति, इतिहाससम्बन्धी लेख, कविता, निबन्ध लेख लगाएर यस मासिकमा पठाइ दिनु हुन अनुरोध गर्दछ।

आनन्दकृति

पोष्ट वक्स : ३००७, आनन्दकृति विहार, स्वयम्भू
फोन : ४२७४२२०, फ्याक्स : ४२२८०९७
ई-मेल : anandkuti@mail.com

Being Good

(Buddhist Ethics for Everyday Life)

Overcoming Greed

- Ven. Master Hsing Yun

Greed causes sadness; greed causes fear.
If there is no greed, how can there be
sadness and fear?

- From the Dharmapada

The causes of greed

Greed is a basic disease of all sentient beings. In our realm, the desire realm (*kamadhatu*), the force and effects of greed can be felt especially strongly. Greed is based on ignorance and cannot function without it. The fundamental ignorance that enables greed to function is the belief in a self that exists separately and independently from other sentient beings. This belief leads to nothing but trouble. Once we believe we are separate, we begin to have desires, attachments, and the false certainty that we can obtain advantages for ourselves without including the well-being of others.

Greed springs from ignorance, and as it rears its ugly head, it causes more ignorance; the passions of greed and its myriad attachments always obscure higher awareness and they always weaken the moral sense. Greed has many names and many masks. Sometimes we call greed "wanting," something we call it "love," sometimes we call it "needing," sometimes we call it "justice," and sometimes we call it "truth."

Greed is one of the six basic defilements (*klesha*) mentioned in Buddhist sutras. The six *klesha* are greed, anger, ignorance, pride, doubt, and false views.

The *Yogacharabhumi Shastra* mentions the ten troubles (*anusaya*). The ten *anusaya* comprise a more detailed analysis of the forces that cause suffering among sentient beings. The ten *anusaya* are greed, anger, pride, ignorance, doubt,

and identification with the body, nihilism or eternalism, disbelief in the laws of karma, self-righteousness, and excessive asceticism. In Chinese, the ten *anusaya* are called "the persistent sleep inducers" because any one of them can arise at any time and because their effects on us are to cloud our thinking and make us as if sleepy in the light of truth. The ten *anusaya* are seeds in the *alaya*-consciousness, which we have planted ourselves sometime in the past.

Greed is also listed in the *Agamas* as one of the nine bonds that bind us to mortality (*bandhana*). The nine bonds of mortality are love, hate, pride, ignorance, wrong views, greed, doubts, envy, meanness or selfishness.

The *Yogacharabhumi Shastra* says that greed arises from the five *skandha*. A human being is made up of five *skandha*, or "aggregates." These *skandha* are form, feeling, perception, mental formation, and consciousness. The *Yogacharabhumi Shastra* says that ten conditions lead to greed. These conditions are grasping; sight; not having; evil behaviour; wanting to have children, friends, and relatives; the necessities of life; desire for eternal life; the desires not to have eternal life. Most of these conditions are normal aspects of our world. The *Yogacharabhumi Shastra* is not saying that these aspects should be avoided or despised; it is saying that these aspects or conditions can lead to greed if we become excessive in our attachments to them. Of course, evil behaviour need not be normal aspects of life in this world.

We can begin analysing the roots of greed by working backwards through the five *skandha*. First we become conscious of what greed is and how it affects us, then we begin to understand the mental formations which precede consciousness, then we begin to understand how our perceptions are conditioned by our expectations, then we begin to understand how our feelings predispose us to act as we do, and then lastly, we will begin to see form without desire.

The *Abhidharmakosha* says that there are four basic kinds of sexual greed:

- 1) Sexual greed inspired by physical coloring. This includes hair and skin color, make-up, clothing and so forth.
- 2) Sexual greed inspired by physical shape. This includes height, weight, beauty, appearance and so forth.
- 3) Sexual greed inspired by touch.
- 4) Sexual greed inspired by behaviour and mannerisms. This includes all behaviour, tone of

voice, gesture and forth.

The closer attention we pay to the origins and sources of greed, the sooner we will be able to suffuse these areas with a higher awareness that will ultimately grant us complete freedom from all attachments.

Problems caused by greed

Greed increases our attachments to this world, muddles our senses, and prevents us from perceiving the awesome fullness of the bodhi mind. When we first begin trying to give up greedy attachments, it may seem that we are losing more than we are gaining. As our wisdom grows, however, we will see that in truth we have given up nothing at all and have gained everything.

This world is made half of pleasure and half of pain. No matter what we do, we will experience some pain. If we allow ourselves to become attached to pleasure and become greedy for it, then that too will turn to pain somebody. Greed has subtle ways of turning pleasure into sadness and drenching happiness with anxiety and fear. It is far better to allow life to flow where it must and not try to hang onto every little thing we think we must have.

In addition to the problems, it causes in the present, greed plants seeds in the *alaya*-consciousness that strengthen all of our attachments to *samsara*. Look back over your life; you will be sure to see that your greed rarely has led you in the right direction. Now, consider your future; the greed you cannot control today will create the conditions of your future lives.

How to cure ourselves of greed

Greed must be controlled. However, if it is not controlled wisely, our very attempts to control it may lead to a subtler kind of greed. Buddhism is called the Middle Way because Buddhism teaches us to travel a path that lies midway between asceticism and worldliness. Through meditation, thoughtful introspection, and contemplation, all of us are capable of finding the wisdom necessary to overcome greed. In the Theravada tradition, people are generally advised to contemplate the fundamental impurities of desired objects in order to see through their attachments to them. In the Mahayana tradition, people are more often taught to contemplate the fundamental emptiness and impermanence of desired objects in order to see through their attachments to them. Both of these methods are very valuable.

The *Treatise on the Awakening of Faith in the Mahayana* explains that we should always seek to take the high road in everything we do.

Tathagata, a name for Buddha, means "Thus-Come One." "Thusness" is reality as a Buddha sees it. The *Treatise on the Awakening of Faith in the Mahayana* says:

What should we tell sentient beings to help get beyond the constant coming and going of mental processes so that they can gain access to full awareness of true thusness? We should tell them that all form and all phenomena have no intrinsic reality. In addition, how is it that they have no intrinsic reality? Analyse form; gradually you will see that it is made of nothing more than fine dust. Then analyze this fine dust; you will see that it too is the same as all other forms; it is nothing more than images or reflections produced by the mental tendency to create distinctions. In reality, it does not exist.

Apply this analysis to the other skandhas; gradually your thinking will take you to the smallest unit of time, a ksana. From the point of view of a ksana it can be seen that no form or phenomena is a single, complete entity.

Even the uncaused states [asamskrita dharma: i.e. space, passionless ness, effortless cessation] are like this.

Therefore, simply disentangling yourself from the realm of phenomena will not bring you full awareness of true thusness.

All dharma, all laws, and all phenomena throughout the entire universe are the same. They are all like this. One should understand this point completely for this is how phenomena delude people. No matter where you turn sentient beings allow themselves to be deluded in the same ways. Only the mind can be moved of disturbed: the truth never moves.

If you understand how the mind moves and how thoughts come and go, then you will gain access to full awareness of true thusness.

A life without greed

Greed is without essence.

All attachments are illusion.

- From the *Yogacharabhumi Shastra*

In the end, a life without greed is achieved simply by realizing that greed has no fundamental reality; that there is no one to be greedy and there is nothing to be greedy about. Once we fully understand this truth, we will be beyond all greed. The wisdom of the bodhi mind easily transcends any and all attachments to this *saha* world.

One who follows these teachings becomes as brilliant as the sun and moon and he can overcome all darkness.

- From the *Lotus Sutra*

बौद्ध गतिविधि

बुद्धपूजा र धर्मदेशना

काठमाडौं। प्रचेक पूर्णिमाको दिन आन्नदकटी विहार, स्वयम्भूमा निर्यामित स्तूपमा हृदयाइहेको बुद्धपूजा र धर्मदेशनाको कार्यक्रम जेठपूर्णिमा (ज्यापुन्हि)को दिन सम्पन्न भयो। सोही विहारका निवासी मिक्षु कुमारकाश्यप महास्थविरबाट बुद्धपूजा संचालन र शीलप्रदान गर्नुका साथै धर्मदेशना गर्नुभएको थियो। विहान ज्ञानमाला भजन खल: स्वयम्भूवाट ज्ञानमाला भजन गरेर आरम्भ भएको उक्त कार्यक्रममा उपस्थित समस्त मिक्षु, अनगारिका गुरुमां र उपासकउपासिकाहरूलाई जलपान र भोजन प्रदान गरियो। उक्त जलपान तथा भोजन व्यवस्था कुलेश्वर, काठमाडौंका श्री तथा श्रीमती केशवगोविन्द अमात्यवाट सम्पन्न भएको थियो।

पुरातात्त्विक उत्खननको प्रतिवेदन हस्तान्तरण

काठमाडौं। भगवान् बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनीमा पुरातत्त्व विभाग, लुम्बिनी विकास कोष र जापान बुद्धिष्ट फेडरेसनको संयुक्त प्रयासमा गरिएको पुरातात्त्विक उत्खन्नको प्रतिवेदन संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्यनमन्त्री तथा लुम्बिनी विकास कोषका अध्यक्ष बुद्धिराज बजाचार्यसमक्ष जापान बुद्धिष्ट फेडरेसनका उपाध्यक्ष मासायोकी वातानावेले हस्तान्तरण गर्नुभएको छ। सन् १९९२ देखि १९९५ सम्म गरिएको उक्त उत्खन्नकै क्रममा भगवान् बुद्धको जन्म भएको खास स्थलमा राखिएको चिन्हशिला (मार्कस्टोन) फेला परेको थियो। सो अवसरमा मन्त्री बजाचार्यले उक्त महत्त्वपूर्ण उत्खन्न कार्यका लागि जापान बुद्धिष्ट फेडरेसनप्रति आभार प्रकट गर्दै तीन वर्षभित्र भैरहवाको विमानस्थललाई अन्तर्राष्ट्रियस्तरको बनाउन सरकार ढूँढ रहेको बताउनुभयो। त्यसपछि लुम्बिनी विकासले गति लिने विश्वास उहाले प्रकट गर्नुभयो।

नेपालका लागि जापानी राजदूत सुतोमु हिराओकाले लुम्बिनीको विकासलाई संयुक्त अवधारणाले अधि बढाउनुपर्नेतर्फ जोड दिनुभयो। कोषका उपाध्यक्ष ओमकारप्रसाद गौचनले लुम्बिनीलाई अङ्ग व्यापक रूपमा परिचित गराउन उक्त प्रतिवेदनले महत्त्वपूर्ण योगदान दिने विश्वास व्यक्त गर्नुभयो। नेपालका लागि युनेस्कोका आवासीय प्रतिनिधि कोतोकानोले लुम्बिनी विश्व मानव समुदायक सम्पदा भएकोले सोको उत्खन्न, अन्वेषण र संरक्षणमा सबै पक्षलाई विशेष महत्त्व दिनुपर्ने बताउनुभयो।

बुद्धपूजा र धर्मदेशना

लिलितपुर। लिलितपुरको पाटनदरबार क्षेत्रमा अवस्थित विश्वमैत्री विहारमा आषाढसंकान्तिको उपलक्ष्यमा बुद्धपूजा र धर्मदेशना कार्यक्रम सम्पन्न भयो। पञ्चशील ग्रहण गरेर आरम्भ भएको बौद्धसभामा अगगत्राणी गुरुमाले धर्मदेशनाको क्रममा स्मृति प्रस्थान सुत्रको ध्यानभावना गर्नाले चित्त स्थिर तथा स्वच्छ भई क्लेश निवारण हुने बताउनुभयो। हेराकाजी सुजिकाले औग्नेश्वरी

श्रीलंकाका मिक्षु नारद महास्थविर नेपाल आउनु भै बौद्ध हाजिरीजवाफ कार्यक्रम शुरु गराइदिनु भएको जानकारी गराउनुभयो। पछिल्लो संकान्तिमा भएको धर्मदेशना स्मरण गरेर मन्तव्य प्रकट गर्नुहुने नानीवेटी डंगोल, दिलशोभा, बोधिरत्नलाई अगगत्राणी गुरुमाले पुरस्कार प्रदान गर्नुभयो। चन्द्रबहादुरले स्वागत गर्नुभएको उक्त सभामा सन्तमान शाक्यले धन्यवादज्ञापन गर्नुभएको थियो। कार्यक्रममा जीतलाल तथा प्रेमबहादुर वज्राचार्यले पनि वोल्नुभएको थियो।

छात्रवृत्ति प्रदान

लुम्बिनी, रूपनदीही। २५४९ औं बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध समाजद्वारा भगवान् बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनी वरीपरीका छ वटा गाविसमा बस्ने दुईजना छात्राहरूलाई छात्रवृत्ति प्रदान गरिएको छ। अखिल नेपाल मिक्षु महासंघका अध्यक्ष मिक्षु कुमारकाश्यप महास्थविरको प्रमुख अतिथ्यमा सम्पन्न सो कार्यक्रमको अध्यक्षता समाजका अध्यक्ष मिक्षु मैत्री महासंघकर्ले गर्नुभएको थियो। रु. ३,५००/- वरावरको पाठ्यपुस्तक, पोशाक, शुल्क रसीद, स्टेशनरी तथा फोला समेत प्रदान गरिएको सो कार्यक्रममा आन्नदकटी विहार गुथिका सदस्यसचिव मिक्षु धर्मसूति पनि उपस्थित हुनुभएको थियो। गत १३ वर्षदेखि सचालन हृदयाइहेको उक्त कार्यको लागि हवाई, अमेरिकाका बव वोमेन तथा कोरल माय्कले सहयोग पुऱ्याउदै आइरहनुभएको थियो।

बुद्धपूजा सम्पन्न

नगदेश, भक्तपुर। २०५८ सालमा प्रव्रजित हुनु भै हाल मित्राष्ट्र श्रीलंकामा अध्ययनरत नगदेशका कुलपुत्रद्वय श्रामणेर नदकुमार र श्रामणेर राहुलकुमारको जन्मदिनको उपलक्ष्यमा नगदेश बुद्ध विहारमा बुद्धपूजाको आयोजना गरियो। कार्यक्रममा मिक्षु कोलितवाट शीलप्रदान पश्चात् धर्मदेशनाको क्रममा बुद्धकालीन दीर्घजानु बाह्मणको जीवनीबारे चर्चा गर्नुभएको थियो। त्यसै मिक्षु सद्वितिस्सले निकट भविष्यमा रस, मंगोलिया, हंगकांग, चीन, मलेसिया र सिङ्गापुरको धार्मिकयत्रा गर्ने जानकारी गराउनुभयो भने नगदेश बौद्ध समूहका सचिव कृष्णकुमार प्रजापतिले बुद्धपूजाको उपादेयतावारे बताउनुभयो। कार्यक्रमको अन्तमा श्रामणेरद्वयको आयु आरोग्य, सुस्वास्थ्य एवं अध्ययनमा प्रगतिको कामना गर्दै पवित्र परित्राण पाठ गरी सामूहिक पुण्यानुमोदन गरिएको थियो।

बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा साप्ताहिक कार्यक्रम सम्पन्न

धरान, सुनसरी। साताव्यापी विभिन्न कार्यक्रमहरू आयोजना गरी २५४९ औं बुद्धजयन्ती भव्यताका साथ मनाइयो। कार्यक्रमको पहिलो दिन प्रमुख अतिथि सुमेधावतीवाट भण्डोतेलन तथा पञ्चशील प्रदान पछि शान्तिपदयात्राको आयोजना गरिएको थियो। दोश्रो दिन स्थानिय भानुचोकमा ज्ञानमाला संघ, धरानको आयोजनामा रक्तदान कार्यक्रम सम्पन्न भयो। प्रमुख अतिथि सुमेधावती गुरुमाले पानसमा

बत्ती बालेर शुभारम्भ भएको सो कार्यक्रमको सभापतित्व संघका प्रथम उपाध्यक्ष धर्मकुमारी मोक्तानले गर्नुभएको थियो । मनु मोक्तानको संयोजकत्वमा सम्पन्न सो कार्यक्रममा ४० जना रक्तदाताहरूले रक्तदान गर्नुभएको थियो । सोही दिन दिउँसो स्थानीय बुद्धविहारका प्रथम उपाध्यक्ष ईन्दिरा हलवाईको सभापतित्वमा प्रवचन तथा कथा वाचन कार्यक्रमको आयोजना गरिएको थियो । तेत्रो दिन ज्ञानमाला संघको आयोजनामा उपासक-उपासिकाहरूबीच बौद्ध हाजिरीजवाफ कार्यक्रम आयोजना गरियो । प्रथम उपाध्यक्ष धर्मकुमारी मोक्तानको सभापतित्वमा सम्पन्न उक्त कार्यक्रममा ३० जना उपासिकाहरूको सहभागिता रहेको थियो । चौथो दिन बुद्धविहारको संयोजकत्वमा अनाथहरूलाई भोजनदान एवं दिउँसो कल्पवृक्षदान कार्यक्रम सम्पन्न भयो । पाँचौ दिन स्थानीय बौद्ध युवा साथीको आयोजनामा सम्पन्न अन्तर्विद्यालय प्रज्ज्वल स्मृति हाजिरीजवाफ कार्यक्रममा ७ वटा विद्यालयले भाग लिएको थियो । सोही दिन दिउँसो ज्ञानमाला संघको आयोजनामा ज्ञानमाला भजन संध्या कार्यक्रम सम्पन्न भयो । ह्यैठै दिन बुद्धजयन्ती समारोह समिति, काठमाडौंवाट पाल्नुभएका भिक्षु पञ्चाविमलबाट धर्मदेशना गर्नुभएको थियो । बुद्धजयन्तीका दिन प्रमुखअतिथिको रूपमा बुद्धजयन्ती समारोह समिति, काठमाडौंवाट पाल्नुभएका अर्का भिक्षु धर्मसागरबाट पञ्चशील प्रदान पश्चात् शान्तिपदयात्रा नगरपरिक्रमा गरिएको थियो । स्थानीय बुद्धविहारबाट आरम्भ भै नगरको विभिन्न स्थानको परिक्रमा गरिएको सो पदयात्रामा विभिन्न विहार, गुम्बावाट करीब १०,००० जनाको सहभागिता रहेको थियो । सोही दिन दिउँसो भिक्षु धर्मसागरको प्रमुख अतिथ्य तथा भिक्षु पञ्चाविमलको विशेष अतिथ्यमा आयोजित अभिन्नदन, पुरस्कार वितरण तथा धर्मदेशना कार्यक्रममा विहारका उपासिका एवं निर्वत्मान अध्यक्ष श्रीमती विष्णुदेवी श्रेष्ठलाई दोसल्ला ओढाई अभिन्नदन गरिएको थियो । रक्तदाताहरूलाई ज्ञानमाला संघका प्रथम उपाध्यक्ष धर्मकुमारी मोक्तानले तथा उपासक-उपासिकाहरूबीच

बौद्ध हाजिरीजवाफ कार्यक्रममा विजयी सहभागीहरूलाई सुमेधावती गुरुमाले प्रमाणपत्र वितरण गर्नुभएको थियो । त्यसैमरी विशेष अतिथि भिक्षु पञ्चाविमलबाट अन्तर्विद्यालय प्रज्ज्वल स्मृति हाजिरीजवाफ कार्यक्रममा विजयी विद्यालय तथा विद्यार्थीहरू पुरस्कार र प्रमाणपत्र वितरण गर्नुभयो, भने ज्ञानमाला भजनसंघ्यामा सहभागी सदस्य एवं उपासिकाहरूलाई समारोह समितिका उपाध्यक्ष बुद्धराज मोक्तानले प्रमाणपत्र वितरण गर्नुभएको थियो । कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि भिक्षु धर्मसागरबाट २५४९ औ बुद्धजयन्ती मनाउन गठित स्थानीय समारोह समितिका संयोजकहरूलाई स्मृति चिन्ह प्रदान गर्नुकासाथै धर्मदेशना पनि गर्नुभएको थियो ।

निःशुल्क आँखा शिविर सम्पन्न

नगदेश, भक्तपुर । २५४९ औ बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा नगदेश बौद्ध समूह र बौद्ध ल्याय्म्ह पुच; नगदेशको संयुक्त आयोजनामा एकदिने निःशुल्क आँखा उपचार शिविर सम्पन्न भयो । तिलार्पांगा आँखाकेन्द्रको सहयोगमा संचालित उक्त शिविरमा मध्यपुर थिमि क्षेत्रका ४२२ जनाले आँखा परीक्षण गराइएको थियो । जस्मा ३२ जना मोतिविन्दुबाट पीडित पाइएकोमा ३ दिनभित्र २० जनाको शल्यक्रिया पनि सम्पन्न गरिएको थियो ।

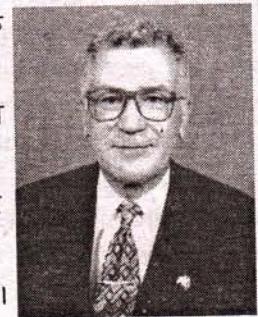
आनन्दभूमि बौद्ध मासिक
पत्रिकाको स्थायित्वको
लागि नःटोल, ललितपुरका

आजीवन ग्राहक

श्री चक्रमेहर बजारार्यज्यूबाट

रु. १,००१-

स-धन्यवाद प्राप्त भयो ।

आजीवन ग्राहक महानुभावहरूलाई विशेष अनुरोध

गत ३२ वर्षदेखि यस आनन्दकूटी विहार, स्वयम्भूबाट प्रकाशित हैद आइरहेको आनन्दभूमि मासिकका आजीवन ग्राहकहरूलाई विभिन्न कारणवश नियमित रूपमा उपलब्ध गराउन नसकेकोमा क्षमाप्रार्थी छौं । यसलाई अझ परिमार्जित रूप दिएर अधिराज्यव्यापी र विभिन्न मित्राघ्टमा समेत पुन्याउने लक्ष्यलाई साकार पार्न र आजीवन ग्राहकहरूलाई पनि नियमित उपलब्ध गराउनको लागि यहाँबाट पनि सहयोगको अपेक्षा राख्दछौं । यसलाई तपाईंबाट निम्नानुसार सहयोग गर्न सक्नु हुन्छ ।

१) सकदो आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराएर ।

२) आफ्झो तर्फबाट सकेसम्म ४-५ जना ग्राहक बनाइ दिएर ।

३) आफ्झो परिचयमा रहेका विभिन्न उद्योग, व्यापारिक प्रतिस्थान, साहु महाजनहरूबाट विज्ञापन उपलब्ध गराएर ।

४) आफुलाई जानकारी भएका विभिन्न बौद्ध गतिविधिहरू यसमा समाचार प्रकाशनार्थ उपलब्ध गराएर ।

५) यसलाई अझ बढि पठनीय र रोचक बनाउनको लागि आवश्यक सुझाव दिएर । यसको वितरण व्यवस्था चुस्त दुरुस्त बनाउनको लागि ग्राहकको व्यवस्था निम्न बमोजिम गरिएको छ-
क) नजिकको विहार वा तपाईंको घर, पसलबाट प्राप्त गर्नेलाई वार्षिक R. १५०/-, र दुई वर्षको R. २७५/-
ख) आफ्नै घरमा प्राप्त गर्नेलाई वार्षिक R. १७५/-, र दुई वर्षको R. ३२५/-

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिकलाई चिरस्थायी बनाउनको लागि सकदो सहयोग गर्नु भई बुद्धधर्म प्रचारप्रसारमा व्यवस्थापक

१२ दिन

चीन बौद्ध तीर्थयात्रा भ्रमण

प्रति व्यक्ति रु. ६५,५००/- मात्र

भ्रमण गर्ने स्थानहरूः

सांघाइ, बेइजिंग (ग्रेट वालसहित), नान्जिंग, उशी,
सुजाउ, हान्जाउ आदि ।

साथै अन्य बौद्ध राष्ट्रहरू थाइल्याण्ड, श्रीलंका, म्यान्मार (बर्मा) का साथै
बौद्ध चारधामको भ्रमणको लागि पनि प्रबन्ध हुनेछ ।

अन्य विस्तृत जानकारीका लागि सम्पर्कः

ललित मण्डप

टार्मस्य एण्ड ट्रुस्ट प्रा. लि. =

हारिहर भवन, पुल्चोक, ललितपुर, (साझा यातायातको अगाडी)

फोन : ५५३४६५२६, ५५३७२२३, फ्याक्स: ५५३७२३५ मोबाइल : ९८५१०२७९८३ (सुरज)

ईमेल : lmc@wlink.com.np वेबसाइट : www.lalitmandap.com.np

Hold not a deed of little worth, thinking 'this is little to me'.

The falling of drops of water will in time fill a water-jar.

Even so the wise man becomes full of good.

Although he gathers it little by little.

M.R. Pashmina Industry

(Manufacturer Wholesaler and Exporter)

P.O.Box : 5741 PCN-19, Thamel, Kathmandu, Nepal

Tel : (Res) : 01-495120, 492066 (Show Room) : 01-429495, 429168

Fax : 00977-1-492066, e-mail : rajesh@madat.wlink.com.np

Dealer in :

Pashmina, Cashmere Shawls, Dhaka Shawls,
Cotton Garments & All Kind of Nepali Handicrafts

हिमाल रस्टोरेंट

हिमाल आयरन एफड रस्टोरेंट (पा) लि.

ज्योति अन, कालिपथ, गोव.न. १३३, कातमाडौं

फोन: ४२२५२३०, ४२२५४९०, फॉक्स: ४२२६६३५, ४२२६७८८

जीवन भनेको घर परिवार हो, आपलो बसोबासको सुखद कल्पनालाई मूर्तरूप दिन हामीले सम्यमा नै विद्युपूर्वक निर्णय गयौ- हिमाल स्टील छानेर। जसले युगानकुल, आनन्ददायी

र मञ्चबुत घर बनाइदिएर हामी जिम्मेवारी सफल पारी दिएको छ।

NS-Quality Award 2001